ВІДЕНСЬКИЙ
КАЛЕНДАР

„Української Мистецької Накладні“

на рік

1921.

═══○ І. Річник. ○═══

ВІДЕНЬ 1921.

Накладом „УМНИ“, Wien, VIII. Lederergasse 20.

ВІДЕНСЬКИЙ

КАЛЕНДАР

„Української Мистецької Накладні“

на рік

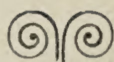
1921.

I. Річник.

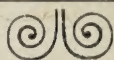
Для Високоповажаного
Пана Проф. Карманського
від прихильного
в-незабудь

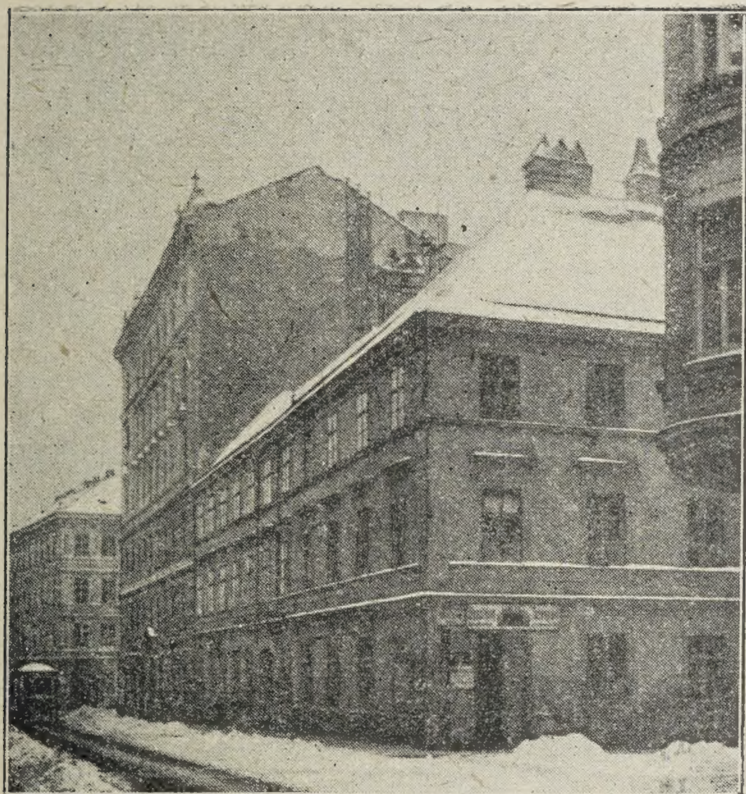
ВІДЕНЬ 1921.

Накладом „УМНИ“, Wien, VIII. Lederergasse 20.

З друкарні Мехітаристів у Відні, VII. ул. Мехітаристів 4.

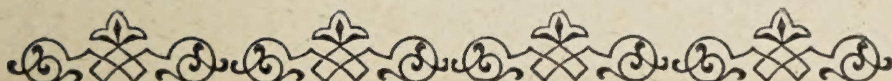
ДОМІВКА „УМНИ“.

Адреса:

KUNSTVERLAG „UMNA“

WIEN

VIII. Lederergasse Nr. 20.

. . . Силу рукам дай, щоб пута ламати,
Ясність думкам — в серце кривди влучать,
Дай працювать, працювать, працювати,
    В праці сконать!

Іван Франко („До землі“).

I. Січень — Jänner.

Має днів 31.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	19	С.	Груд. 1920. Бон.	Новий Рік 1921
2	20	Н.	Нед. пер. Різдвом	Нед. по Різдві М.
3	21	П.	Юліянни Муч.	Ґеновефи діви
4	22	В.	Анастазії	Тита еп.
5	23	С.	10 Муч. на Криті	Телесфора
6	24	Ч.	Навечер. Р. Евг.	Трох Королів
7	25	П.	Різдво Христове	Валентіна
8	26	С.	Собор Пр. Б. Йос.	Северіна
9	27	Н.	Н. п. Різд. Св. Ст.	1. Нед. по 3 Кор. І.
10	28	П.	2000 Муч. в Нік.	Павла Пуст.
11	29	В.	14000 діт. уб. в В.	Ґиґіна
12	30	С.	Анизії	Ернеста
13	31	Ч.	Прп. Меланії	Гілярія
14	1	П.	Новий Рік 1921	Фелікса
15	2	С.	Сильвестра папи р.	Мавра
16	3	Н.	Нед. пр. Просв.	2. Нед. по 3 Кор. М.
17	4	П.	Собор 70 т Ап.	Антінія Пуст.
18	5	В.	Навечер. Бог. Т.	Приски
19	6	С.	Богояв. в. (Йор.)	Канута
20	7	Ч.	Соб. Йоана Хрест.	Фаб. і Себ.
21	8	П.	Ґеорґія	Аґнези
22	9	С.	Полієвкта	Вінкентія
23	10	Н.	Нед. по Просв.	3. Нед. по 3 Кор. С.
24	11	П.	Теодозія	Тимотея
25	12	В.	Татіяни	Нав. Св. Павла
26	13	С.	Єрмила	Поликарпа
27	14	Ч.	Закхея	Йоана Хр.
28	15	П.	Павла	Кароля Вел.
29	16	С.	Петра вер.	Франц. Саль.
30	17	Н.	Нед. 30 по Зел. Св.	Нед. пер. Зап. М.
31	18	П.	Атаназія	Петра з Н.

II. Лютень — Februar.

Має днів 28.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	19	В.	Макарія з А.	Ігнатія
2	20	С.	Евтимія	Марії Громн.
3	21	Ч.	Максима	Блажея
4	22	П.	Тимотея	Вероніки
5	23	С.	Климента	Агати
6	24	Н.	Нед. 31. по зел. Св.	Нед. Запусти
7	25	П.	Григор. з Т.	Ромуальда
8	26	В.	Ксенофонта	Йоана з М.
9	27	С.	Йоана Хр.	Апольонії, Попел.
10	28	Ч.	Ефраїма	Схолястики
11	29	П.	Ігнатія	Дезидерія
12	30	С.	Трех Святит.	Евлялії
13	31	Н.	Нед. 32. Закхея	Нед. 1. посту Катер.
14	1	П.	Трифона	Валентіна
15	2	В.	Стр. Госп.	Фавстина
16	3	С.	Симеона і Анни	Юліяна
17	4	Ч.	Преп. Ісидора	Констанції
18	5	П.	Агафії муч.	Флявіяна
19	6	С.	Вукола еп.	Конрада
20	7	Н.	Нед. Митаря	Нед. 2. посту Елєв.
21	8	П.	Теодора	Елєонори
22	9	В.	Никифора	Петра ст.
23	10	С.	Харлампія	Романи
24	11	Ч.	Власія	Матея
25	12	П.	Мелетія	Вальпурґи
26	13	С.	Мартина	Александра
27	14	Н.	Нед. блуд. Сина	Нед. 3. посту Л.
28	15	П.	Онисима	Романа

III. Март (Березіль) — März.

Має днів 31.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	16	В.	Памфила	Альбіна
2	17	С.	Теодора, Тирона	Симпліція
3	18	Ч.	Льва папи	Куніґунди
4	19	П.	Архипа	Казимира
5	20	С.	Льва еп.	Евзебія
6	21	Н.	Нед. Мясопустна	Нед. 4. посту Викт.
7	22	П.	Евгена	Томи з Ак.
8	23	В.	Поликарпа	Йоана бл.
9	24	С.	Об. гл. Ів. Кр	Франціски діви
10	25	Ч.	Тарасія арх.	40 Муч.
11	26	П.	Порфира	Гераклія
12	27	С.	Прокопія	Григорія в.
13	28	Н.	Нед. Сиропустна	Нед. 5. Чорна Кр.
14	1	П.	Евдокії	Матильди
15	2	В.	Гезиха	Льонґіна
16	3	С.	Евтропії	Ґеріберта
17	4	Ч.	Герасима пр.	Ґертруди
18	5	П.	Конона м.	7 Бол. Пр. Д.
19	6	С.	42 Муч.	Йосифа Обруч.
20	7	Н.	Нед. 1. посту	Н. Пальмова
21	8	П.	Теофілякта	Бенедикта
22	9	В.	Св. 40 Муч.	Октавіяна
23	10	С.	Кондрата Муч.	Вікторина
24	11	Ч.	Софрона	Стр. Четв.
25	12	П.	Теофана	Вел. Пятн. Благов.
26	13	С.	Никифора	Велика Субота
27	14	Н.	Нед. 2. посту	Воскр. Хр.
28	15	П.	Аґапія	Велик. Понеділок.
29	16	В.	Савина	Кирила
30	17	С.	Алексея Б. ч.	Квірина
31	18	Ч.	Кирила	Амоса

IV. Квітень — April.

Має днів 30.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	19	П.	Хризанта	Гуґона
2	20	С.	Преп. Отців уб.	Франца з П.
3	21	Н.	Нед. 3. посту Крест.	Нед. 1 по Велик. Ї.
4	22	П.	Василия	Благовіщ. Пр. Бог.
5	23	В.	Нікона	Вінкентія
6	24	С.	Захарія	Сікста
7	25	Ч.	Благовіщ. Пр. Бог.	Германа
8	26	П.	Гавриїла	Діоніза
9	27	С.	Матрони	Марії Кл.
10	28	Н.	Нед. 4. посту	Нед. 2. по Велик. Е.
11	29	П.	Марка пр.	Льва папи
12	30	В.	Йоана лісв.	Юлія
13	31	С.	Іпатія Поклони	Герменеґільда
14	1	Ч.	Марії Єґ.	Тібурція
15	2	П.	Тита	Анастазії
16	3	С.	Никити ісп.	Ламберта
17	4	Н.	Нед. 5. посту	Нед. 3. по Велик. Р.
18	5	П.	Теодула	Апольонія
19	6	В.	Евтихія	Кресценції
20	7	С.	Ґеорґія пр.	Сульпіція
21	8	Ч.	Іродіона	Анзельма
22	9	П.	Евсихія	Сотера і Кая
23	10	С.	Терентія	Адальберта
24	11	Н.	Нед. Цвітна	Нед. 4 по Велик. Г.
25	12	П.	Василия	Марка
26	13	В.	Артемона	Клета
27	14	С.	Мартина	Переґріна
28	15	Ч.	Аристарха	Віталіса
29	16	П.	Аґафії	Петра м.
30	17	С.	Симеона	Катерини С.

V. Май (Травень) — Mai.

Має днів 31.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дн	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	18	Н.	Воскресеніє Христ.	Нед 5. по Велик. Ф.
2	19	П.	Світ. Понеділок	Атаназія
3	20	В.	Світ. Вівторок Т.	Найденє Хр. Св.
4	21	С.	Теодора	Фльоріяна
5	22	Ч.	Януарія	Вознесенє Хр.
6	23	П.	Теодори	Йоана в Ол.
7	24	С.	Сави	Доміцелії
8	25	Н.	Нед. Томина	Нед. 6. по Велик. С.
9	26	П.	Василія	Григорія Н.
10	27	В.	Симеона	Ізидора
11	28	С.	9 Муч.	Іанґольфа
12	29	Ч.	Яс. Соз.	Панкратія
13	30	П.	Якова	Серватія
14	1	С.	Єремії	Боніфатія
15	2	Н.	Нед. Міроносиць	Зелені Свята
16	3	П.	Тімот.	Зелений Понеділок
17	4	В.	Пелаґії	Пасхаліса
18	5	С.	Ірини Муч.	Венантія
19	6	Ч.	Йова	Целестина
20	7	П.	Сави	Бернгарда
21	8	С.	Йоана бог.	Фелікса
22	9	Н.	Нед. Разслабл.	Нед. 1. св. Тр.
23	10	П.	Сим.	Дезидерія
24	11	В.	Мокія	Йоанни
25	12	С.	Епіфанії Препол.	Урбана
26	13	Ч.	Ґликерії	Боже Тіло
27	14	П.	Ізидора Муч.	Йоана
28	15	С.	Пахомія	Вільгельма
29	16	Н.	Нед. Самарянини	Нед. 2. Максим.
30	17	П.	Андровіка	Фердинанда
31	18	В.	Пег. і Д.	Анґелї

VI. Червень — Juni.

Має днів 30.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	19	С.	Патрикія	Ґраціяни
2	20	Ч.	Талалея	Еразма
3	21	П.	Константина і Ол.	Кльотильди
4	22	С.	Василіс. м.	Квірина
5	23	Н.	Нед. Сліпого	Нед. 3. Бониф.
6	24	П.	Симеона	Норберта
7	25	В.	Об. г. св. І.	Люкреції
8	26	С.	Карпа	Медарда
9	27	Ч.	Вознесеніє	Прім. і. Фел.
10	28	П.	Евтихія	Марґарети
11	29	С.	Теодосії д.	Варнаби
12	30	Н.	Нед. св. Отців.	Нед. 4. Онуфрія
13	31	П.	Ермія	Антонія з П.
14	1	В.	Юстина філ.	Йована нов.
15	2	С.	Никифора	Віта
16	3	Ч.	Лукіяна	Бенна
17	4	П.	Митрофана	Адольфа
18	5	С.	Доротея	Марцяля
19	6	Н.	Зелені Свята	Нед. 5. Ґервазія
20	7	П.	Зелений Понеділок	Сильверія
21	8	В.	Теодора	Альойзія
22	9	С.	Кирила	Павлина
23	10	Ч.	Алекс. і. А.	Едельтруди
24	11	П.	Бартоломея	Йоана Кр.
25	12	С.	Онуфрія	Проспера
26	13	Н.	Нед. 1. Всіх Свят.	Нед. 6. Іоана і П.
27	14	П.	Єлисея	Володислава
28	15	В.	Амоса прор.	Леона
29	16	С.	Тихона	Петра і Павла
30	17	Ч.	Мануїла Пр. н. євх.	Емілії

VII. Липень — Juli.

Має днів 31.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	18	П.	Леонтія	Теобальда
2	19	С.	Юди і Зос.	Нав. Н. Д. М.
3	20	Н.	Нед. 2. по Зел. св.	Нед. 7. Альфреда
4	21	П.	Юліяна	Удальріха
5	22	В.	Еввебія	Кир. і М.
6	23	С.	Аґрипини	Ісаї прор.
7	24	Ч.	Р. св. Ів. Кр.	Вілібальда
8	25	П.	Февронії	Кіліяна
9	26	С.	Давида	Анат.
10	27	Н.	Нед. 3. по Зел. св.	Нед. 8. Иоана Д.
11	28	П.	Кира	Пія папи
12	29	В.	Петра і Павла	Гер. і Фор.
13	30	С.	Соб. 12 Ап.	Марґарети
14	1	Ч.	Косми і Даміяна	Бонавентури
15	2	П.	П. р. П. Б.	Розіслане Ап.
16	3	С.	Якинта Муч.	Марії з Б.
17	4	Н.	Нед. 4. по Зел. св.	Нед. 9. Алексія
18	5	П.	Атаназія	Фрідріха
19	6	В.	Сизона	Аврелії
20	7	С.	Томи Ак. Кір.	Ілії пр.
21	8	Ч.	Прокопія	Пракседи
22	9	П.	Панкратія	Марії Маґд.
23	10	С.	40 Муч.	Аполинарія
24	11	Н.	Нед. 5. по Зел. св.	Нед. 10. Марії с.
25	12	П.	Прокла	Якова Ап.
26	13	В.	Соб. Гавр.	Анни
27	14	С.	Акили	Панталеона
28	15	Ч.	Св. Володимира	Віктора п.
29	16	П.	Атиноґена	Марти
30	17	С.	Марини	Абдона і С.
31	18	Н.	Нед. 6. по Зел. св.	Нед. 11. Ігнатія

VIII. Серпень — August.

Має днів 31.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	19	П.	Мокрини	Петра в ок.
2	20	В.	Ілії пр.	Порціюнкулі
3	21	С.	Симеона пр.	М. Стефана
4	22	Ч.	Марії Маґдалини	Домініка
5	23	П.	Фок. М.	Марії Сн.
6	24	С.	Христини	Преобр. Госп.
7	25	Н.	Нед. 7. по Зел. св.	Нед. 12. Каєтана
8	26	П.	Ермолая Свщмуч.	Киріяка
9	27	В.	Панталеймона	Романа
10	28	С.	Прохора	Лаврентія
11	29	Ч.	Калиника	Зузанни
12	30	П.	Сили, Андр.	Кляри
13	31	С.	Евдокима	Кассіяна
14	1	Н.	Нед. 8. по Зел. св.	Нед. 13. Евсебія
15	2	П.	Стефана	Успеніє Пр. Д.
16	3	В.	Ісаакія, Далм.	Рохуса Йоах.
17	4	С.	7. Отроків в Ефеді	Бертрама
18	5	Ч.	Евсиґнія	Гелени
19	6	П.	Преоб. Госп.	Людвики
20	7	С.	Дометія проп.	Стефана
21	8	Н.	Нед. 9. по Зел. св.	Нед. 14. Иоани
22	9	П.	Матея Ап.	Тимотея
23	10	В.	Лаврентія муч.	Филипа
24	11	С.	Евпла муч.	Вартоломея
25	12	Ч.	Фотія і Ан.	Людвика кор.
26	13	П.	Максима ісп.	Зеферина
27	14	С.	Успеніє Пр. Богор.	Йосифа
28	15	Н.	Нед. 10. по Зел. св.	Нед. 15. Августина
29	16	П.	Діомида	Відсіч. гол. Йоана
30	17	В.	Мирона	Рожи з Л.
31	18	С.	Флора і Лавра	Раймунда

IX. Вересень — September.

Має днів 30.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	19	Ч.	Андрея М.	Еґідія
2	20	П.	Прп. Самуїла	Стефана кор. уг.
3	21	С.	Тадея Ап.	Серафіни
4	22	Н.	Нед. 11. по Зел. св.	Нед 16. Розалії
5	23	П.	Лупа Муч.	Лаврентія
6	24	В.	Евтихія Свщм.	Маґнуса
7	25	С.	Вартоломея Ап.	Реґіни
8	26	Ч.	Адріяна	Різдво Пр. Богор.
9	27	П.	Пімена	Іорґонія
10	28	С.	Прп. Мойсея Мур.	Николая з Тол.
11	29	Н.	Нед. 12. по Зел. св.	Нед. 17. Гіяцинта
12	30	П.	Александра	Імя Марії
13	31	В.	Пол. пояса Богор.	Матернія
14	1	С.	Симеона	Піднесенє Ч. Хр.
15	2	Ч.	Маманта	Нікомеда
16	3	П.	Антима	Людміллі
17	4	С.	Вавила	Гільдеґарди
18	5	Н.	Нед. 13. по Зел. св.	Нед. 18. Томи
19	6	П.	Михаіла Арх.	Януарія
20	7	В.	Созонта Муч.	Евстахія
21	8	С.	Різдво Пр. Богор.	Матея Еванг.
22	9	Ч.	Йоахима	Маврикія
23	10	П.	Минодори	Теклі
24	11	С.	Теодори	Руперта
25	12	Н.	Нед. 14. по Зел. св.	Нед. 19. Клеофа
26	13	П.	Корнилія	Киприяна
27	14	В.	Воздвиженє Ч. Хр.	Космоса і Дам.
28	15	С.	Никити Муч.	Вячеслава
29	16	Ч.	Евфимія	Михаіла Арх.
30	17	П.	Софії муч.	Гієронима

X. Жовтень — Oktober.

Має днів 31.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	18	С.	Евменія	Ремігія
2	19	Н.	Нед. 15. по Зел. св.	Нед. 20. Леодеґ.
3	20	П.	Евстатія	Кандида
4	21	В.	Кодрата	Францітка
5	22	С.	Фоки і Иони	Пляциди
6	23	Ч.	Зач. св. Йоана Хр.	Брунона
7	24	П.	Теклї	Свято рожан.
8	25	С.	Евфрозини	Бриґіди
9	26	Н.	Нед. 16. по Зел. св.	Нед. 21. Діонізія
10	27	П.	Калістрата	Франца Бар.
11	28	В.	Харитона	Ніказія
12	29	С.	Киріяка	Максиміліяна
13	30	Ч.	Григорія Арм.	Кольомана
14	1	П.	Покрови Пр. Д. М.	Каллїста
15	2	С.	Кипріяна	Тереси
16	3	Н.	Нед. 17. по Зел. св.	Нед. 22. Галла
17	4	П.	Єротея	Ядвиґи
18	5	В.	Харитини	Луки Ев.
19	6	С.	Томи Ап.	Петра з Альв.
20	7	Ч.	Серґія	Феліціяна
21	8	П.	Пеляґії	Иртулі діви
22	9	С.	Якова Ап.	Кордулі
23	10	Н.	Нед. 18. по Зел. св.	Нед. 23. Иоана
24	11	П.	Филипа Ап.	Рафаіла Арх.
25	12	В.	Прова Муч.	Хризанта
26	13	С.	Карпа Ап.	Аманда
27	14	Ч.	Назарія	Феліціяна
28	15	П.	Лукіяна	Сим. і Юди
29	16	С.	Льонтіна	Нарциза
30	17	Н.	Нед. 19. по Зел. св.	Нед. 24. Маркіли
31	18	П.	Луки Ев.	Вольфґанґа

XI. Падолист — November.

Має днів 30.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	19	В.	Йоіла пр.	Всіх Святих
2	20	С.	Артемія	День задушн.
3	21	Ч.	Іляріона Б.	Губерта
4	22	П.	Аверкія	Кароля Бор.
5	23	С.	Якова ап.	Еммеріха
6	24	Н.	Нед. 20. по Зел. св.	Нед. 25. Леонарда
7	25	П.	Маркіяна	Енґельберт
8	26	В.	Димитрія Вм.	Ґотфріда
9	27	С.	Нестора	Теодора
10	28	Ч.	Стефана	Андрея Ав.
11	29	П.	Анастазії	Мартина еп.
12	30	С.	Зеновії	Державне свято
13	31	Н.	Нед. 21. по Зел. св.	Нед. 26. Станісл.
14	1	П.	Косм. і Дам.	Венеранда
15	2	В.	Акиндина	Леопольда
16	3	С.	Акепсима	Отмара
17	4	Ч.	Йоаникія	Григорія Ч.
18	5	П.	Ґалактіона	Одона Іг.
19	6	С.	Павла	Елисавети
20	7	Н.	Нед. 22. по Зел. св.	Нед. 27. Фелікса
21	8	П.	Арх. Михаіла	Вред. П. Д. М.
22	9	В.	Онисифора	Цецилії
23	10	С.	Ераста	Климента
24	11	Ч.	Віктора	Йоана
25	12	П.	Йоана преп.	Катерини
26	13	С.	Йоана Зол.	Конрада
27	14	Н.	Нед. 23. по Зел. св.	Нед. 1. Адвента. В.
28	15	П.	Гурія й С. (Поч. п.)	Состена
29	16	В.	Матея Ап. і Еванг.	Сатурніна
30	17	С.	Григорія	Андрея Ап.

XII. Грудень — Dezember.

Має днів 31.

Стиль нов.	Стиль ст.	Дні	Свята греко-кат.	Свята лат.
1	18	Ч.	Плятона	Елїгія
2	19	П.	Авадія	Бібіяни
3	20	С.	Григорія	Франца Кс.
4	21	Н.	Нед. 24. по Зел. св.	Нед. 2. Адвента В.
5	22	П.	Филимона	Сави
6	23	В.	Амфілоха	Николая
7	24	С.	Екатерини	Амврозія
8	25	Ч.	Климентія	Зач. Пр. Бог.
9	26	П.	Юрія	Леокадії
10	27	С.	Якова	Юдити
11	28	Н.	Нед. 25. по Зел. св.	Нед. 3. Адвента Д.
12	29	П.	Парамона	Максентія
13	30	В.	Андрея ап.	Луції
14	1	С.	Наума пр.	Спіридіона
15	2	Ч.	Авакума	Целіяна
16	3	П.	Софронія	Аделяйди
17	4	С.	Варвари	Лазаря
18	5	Н.	Нед 26. по Зел. св.	Нед. 4. Адвента Г.
19	6	П.	Св. Николая Ч.	Немезія
20	7	В.	Амброзія	Ліберата
21	8	С.	Потапія	Томи ап.
22	9	Ч.	Неп. Зачат.	Димитрія
23	10	П.	Міни	Вікторії
24	11	С.	Даниїла	Адама і Еви
25	12	Н.	Нед. Праотців.	Рождество Христ.
26	13	П.	Евстратія	Стефана М.
27	14	В.	Тирса	Йоана Еван.
28	15	С.	Елевтерія	Дітей уб. у Виф.
29	16	Ч.	Агея пр.	Томи
30	17	П.	Лазаря	Давида кор.
31	18	С.	Севастіяна	Сильвестра

РІК 1921.

Є роком звичайним, що числить 365 днів або 52 тижнів і 1 день. Є се

6634-ий рік Юліянського календаря,

5681-ий жидівський, що зачав ся в понеділок, 13 вересня і має 385 днів, та кінчить ся 2. жовтня 1921, а 1339-ий турецький, який почав ся в середу, 15. вересня 1920, а кінчить ся 3. вересня 1921, і має 354 днів.

Хронольоґічні знаки на рік 1921.

	Каль. Юль.	Григор.
Золота буква	3	3
Епакта	III	XXI
Соняшний круг	26	26
Недільна буква	C	B

Чотири астрономні пори року.

Весна,	—	починає ся	21. марта	о	4 год.	51	хв.	рано.
Літо,	—	„	22. червня	„	12 „	36	„	„
Осінь,	—	„	23. вересня	„	3 „	20	„	попол.
Зима,	—	„	22. грудня	„	10 „	8		перед пол.

Характер року та майбутня погода в ньому після 100-літного календаря Кнауера.

В старині відріжнювано побіч звізд сталих (Fixsterne) ще й сім, замітних своїми окремішними рухами небесних тіл (Himmelskörper), — планети. До них причислювано: планети Сатурн, Юпітер, Марс, Сонце, Венус, Меркур і Місяць. Осередньою точкою вважала ся в старині земля, яка — після тодішнього погляду — не обертала ся. (Сьогодня знаємо, що сонце є осередньою точкою нашої планетної системи, а місяць слідує в своїм круженю за землею, яка кружить докола сонця і тому причисляє ся до планет.) В давнині думали також, що кожда з названих семи планет править одним з біжучих літ, а тому, що приписували кождій з них питьомий їй характер, — вірено, що і погода в кождім році дасть ся на основі того заздалегідь означити. Віра в се удержала ся серед простого народа й до сьогодня, тому й знаходимо скрізь по старих календарах що сім літ — ті самі звістки про дану планету, знову правлячу роком та про зависиму від неї погоду. Та хоч і можна нам провірювати такі звістки про погоду на протяг 150 літ назад, то прецінь не вдалося ще ніяк доказати, щоб погода так правильно що сім літ поверталa, як се старі календарі навчали, — що більше, нам навіть при помочі найкрасших метеорольоґічних середників неможна означити погоди з цілою певностею не то на сім літ, а навіть на кілька днів на перед.

Тому більше в тій цили щоби показати, як старі календарі помиляють ся, ніж в переконаню, що так воно буде й справді, подаємо і ми осьтут те, що давні звістки про ідучий рік сповіщають:

Рік 1921 є на загал більше сухий і зимний, ніж теплий, і тому дуже врожайний.

Весна: Март при кінци теплий, квітень до 25-ого сухий, опісля зимний, в маю спершу непогода і зимно, і буде небезпека, що засіви будуть мерзнути.

Літо буде повне дощів, які одначе не богато принесуть користи.

Осінь: В першій половині буде часто падати дощ і хопить вчасний мороз, та після першої половини жовтня стане знову сухо і витримає так аж до грудня.

Зима: Після гарної осени прийде зима з початком грудня нараз, — і аж до лютня буде студено та впаде богато снігу. Лютень буде спершу лагідний, від половини аж геть до 4-ого марта дуже студений, опісляж до самого кінця зими будуть вітри.

П. КАРМАНСЬКИЙ.

На порозі Новорічча 1921.

Під нами клекотить бездонний океан
І туча громова здвигає гори хвиль.
Над нами мов рядно розкинув ся туман
І вітер нас несе як степову ковиль.

Вперед, товариші! Най лискавки мигтять,
Нехай рокоче грім і жарить нас огнем!
Зімлілі в боротьбі, ми движем ся опять —
Зберем останки сил і далі поплинем!

Вперед! Немає нам з дороги вороття
До підлих рабських диб, до плуга і до мук!
За нами гонить смерть, нас кличе зов життя —
Тятива зойкнула; стріла лишила лук...

Вперед! вперед! вперед! За нами вие біль
Розпятої на хрест країни горя й сліз;
За нами гонить плач политих кровю піль
І сіл, де віспа й тиф смертельний жнуть покіс.

Вперед, мов демони! Геть з човна недорік,
Котрим ненависть серць не перегризла вшерть!
Наш дух в огні страждань сталить ся семий рік —
Геть слабощі душі! — Побіда, або смерть!

Вперед, товариші! Най дикий гураґан
Підніме проти нас свою пекольну міць!
Ми груддю перебем кипучий океан
І в пристань свободи увійдем силоміць!

Київ. Андріївський монастир.

Протягом віків.

Знóву один пережитий рік — і знову ми о один рік нашої історії богатші.

Правда — і сей щойно прогомонілий рік нашого нар днього життя такий-же химерний і важкий своєю судьбою як і ціла наша минувшість взагалі. Де і не поглянемо — захмарені, журботні видноколи: на Україні і в Галичинії, за кордоном і скрізь, де бять ся живуще серце сорокміліонового народа. Вольною Республикою доводить ся нам, правда, славити наш дорогий Рідний Край, але не вольні ще всі дороги, ведучі до нього. Вольними горожанами вольної державі зовемось і ми, — та не скрізь приходить ся нам сею волею вт шати ся. Наші провідники ще завсіди стоять перед тяжко відповідальною, задачею: виборювати та зберігати істноване нашої держави.

Але хиба слід нам через те зневірювати ся в останню побіду нашої всенародньої творчої муки?

Творчої муки — бо не ласкавим дарунком невидимих богів є судьба народа і його історія, його вікові терпіня та його побіда, а витвором його власного, з усіх жерел найглибшої духовости пливучого житя. Народ промишляє і рішає, народ творить і готовить собі щастє й судьбу свою. Великі провідники народа — нехай вони державні мужі, вожди чи поети або писменники, були все лишень останним висказом того, що народня духовість витворювала та несвідомо підготовлювала на цілі віки перед їх появою. На цілі віки перед Сагайдачним, перед Хмельницьким, перед Павлом Полуботком б'є народ люто кайданами об стіни своєї неволі та ратунку глядає. На цілі віки перед Шевченком прорубує дух народньої пісні вселюдні шляхи його творчости. На цілі віки перед Іваном Франком страдає народний дух за прокльону рабства в собі.

І ся невмируча живучість, ся всесвідомість проти найдальших століть минувшости та проти найдальших віків майбутности, — се велич народнього духа і жерело його найглибшої творчости, та тимто кождий новий рік житя збогачує його. Що з того, що не кождий з тих років щастє несе?

Духовість народа тим могутнійша, чим більш змінчива протягом віків судьба його.

Так — тим могутнійша вона.

Змінчивість судьби — се-ж богацтво тих нагод, які принукують народ пробувати всіх своїх сил, всіх прикмет і чеснот, всіх талантів і спромог, всього, — що в народа є оружем в боротьбі о істноване. Може саме й тому перші часи нашого колишнього житя так дуже, може й більш як слід, замітні усобицями і боротьбою. Людина старини не любить

мира. Без спромоги так заспокоювати та всмирювати природні творчі стремліня душі в світі здобутків духа як людина новітности, — вона поширює собі свій духовий овид, пробуючи до краю своїх власних сил та визиваючи на двобій сили противника та потуги судьби. Герої старини все наче світ весь і богів усіх завоювують. Се їх ціла творчість і мораль, ціла фільософія і релігія. Сезостріс і Кир, Цезар і Олександер, Рим і його цісарі — можуть жити та істнувати тільки як імператори світа. Хто ме тому дивувати ся, що і наші перші князі, що наші князі взагалі ціль свойого правліня в боротьбах з суперниками добачали?

За теж в історії нашої духовости — княжа періода се мабуть тота, яка вперве поглиблює в нас сю замітну стихію завзятя та володарскости, що так додатно — після погляду всіх чужницців — відріжняє нас від Москалів[1].

Правда — з чисто державного боку доведе ся історикови ще й нищий осуд видати про боротьби і усобиці нашої княжої періоди. Та проте трудно не сказати, що не тільки стихія енерґійною завзятя, але й головно стихія поетичного відчуваня та твореня в нас паглиблена була у великій мірі тою ріжноманітностею історичної судьби, яка стала знаменом нашої минувшости від перших початків нашого державного істнованя. Певна річ — тарарські та турецькі напади, панщина в польських панів та їх жорстокости — се один з найгореснійших розділів нашої історії, головнож коли роздивляти їх на овиді колишньої імперії Володимира або Му-

[1] Гл. статю: Г. Роскошні: Великорос і Українець. ст. 29.

дрого Ярослава. Але хиба можлива була би в нашій народній пісні ся, всіми народами світа подивлювана краса злуки людини і природи, краса одинокого в своїм роді одуховленя світа поза людиною — як щоб її творець, український народ, невтікав був до сеї природи віками з горем своїм, як до одинокої защитниці своеї?

Ні.

І мабуть не булоб стало наше козацтво тою на причуд цілому культурному світови з'орґанізованою потугою, тою, по сьогоднішний день сливе незрівнаною націею вольних лицарів та неоспартанським громадянством справді вольних людей, — як щоб те українське козацтво не почувалось було нащадками колишнього велик(княжого народа, з якими шукали колись дружби Рим і Византія. Всесвідомість живучого народнього духа зберігала і плекала на перекир всяким лихоліттям і неволям всі сили і прикмети, всі чесноти і талани, та все, що е оружем народа в його боротьбі о істноване, — і народ не згинув.

Так змінчивість судьби тільки скріпила його духовість.

Ось чому й треба і сьогодня уважати кождий рік нашого житя на перекир лихій, все ще нерішеній судьбі — збогаченем нашої історії.

Творчий дух народа все працює, все пре в даль, все наново добувае верхів свойого істнованя. Нехай, що наші гетьмани не в силі були витворити з нашої землі справді вольної, від нікого независимої, нікому непідданої держави. Нехай, що Січ була руйнована Катаринами, а Николаї та Олександри стирали нас указами з лиця землі. Наша національна відомість тільки богатіла, тільки могутній-

шою ставала від сього, а ідеал української держави ідеал вольного Рідного Краю став нам саме завдяки царям і псарям найсвятійшим народним заповітом.

Так чого нам жахати ся майбутности?

Ні — нам не слід лякати ся її! Ні не треба нам поглядом сумливої безнадійности глядіти ні позад себе ні вперед. Бо і за нами і перед нами пишають ся богацтва тої культурної творчости, якої вічним жерелом — дух України. Чудово живущий, чудово спосібний, чудово невтомимий Її дух. Не зборোли його досі ні Половці ні Монголи, ні Турки, ні Татари, ні Москалі, ні Ляхи — і не погубили його ні крамоли князів, ні крамоли гетьманів. І в того незбореного духа українського народа хечемо вірити вірою наших батьків протягом віків, віримо кріпко, що немає між народами світа такого, хто зборов би його!

Рабами не станемо вже нікому й ніколи.

Вид Камінця на Подідю. Знимка з р. 1919.

Б. ГРІНЧЕНКО.

Прийде.

О, прийде запевне той день,
Що ми відпочинем від мук
І скинем заліза важкі
З ізязаних, стомлених рук.

О, прийде запевне той день,
Що гніт і неволя і кров —
Все зникне на віки й тоді
Подужа святая любов.

Безсилий не знатиме більш
Од дужого в час той наруг,
Народові руку подасть
Народ — його брат, його друг.

О, прийде він, прийде той день,
І хвальний та радісний спів
Поллеть ся по світові скрізь
Із уст у людей, у братів.

Про волю і щастя, й любов
Казати муть дивні пісні,
Віщуючи людськости їх
На довгі, довічнії дні . . . !

Дніпро коло Київа.

Г. Рóскошні.

Великорос і Українець.

В монументальнім німецькім творі: „Russland, Land und Leute" (Липськ, Ґресснер і Шрам), находимо слідуючу, дуже замітну спробу нарису головних признак нашої та московської вдачі.

„...Неначе день проти ночі — пише німецький дослідник — стоять проти себе оба головні народи Росії, Велико-і Малороси (Українці), виявляючи такі ріжниці у зверхнім виді та вдачі, способі житя та своїх звичаях, народнім буттю та сливе з кождого иншого боку, що воно просто тяжко між тими противностями знайти якусь, обом їм спільну признаку. Коли ось невгаваючий наклін до намадного житя принукує Великороса без впину скитати ся далекими просторами аж ген до меж Німеччини, Персії та Китаю, то Українцеви дуже тяжко і рідко приходить ся покидати на довший час дорогу його души землю, яка йому вітчиною. І немає в

Українця жадного зрозуміня для підпорядкованя одиниці загалови, так ярко знаменуючого Великоросів. Великоросови все треба провідника, тобто голови, яка за нього думає, рішає та намічує дорочу, що нею слід іти. Ось як в громаді староста, а в родині батько, місце якого після смерти його зараз онасліджує найстарший син. Тимто смерть не нарушує тутки родиних звязків; як і передше так і потім живе оставша родина вкупі, один працює для всіх, а всі для одного, а виконувана артільним ладом праця забезпечує неробі такуж саму пайку дорібку, що й трудящому членови родини. Та Українцеви такий лад не до вподоби. Тут сини ще за житя батька лаштують собі своє власне господарство, Родини кількох братів не живуть ніколи під одним дахом, а про якісь права найстаршого брата проти молодших не може бути з огляду на любов Українця до независимости й мови. А вже цілком чуже є йому старшоване, репрезентоване у Великоросів поняттям „міра". В Українців ще й сь годня є на перекир їх позірно тихомирній вдачі богато свободолюбного завзятя колишних Запорожців, які теж не здержували в себе проти волі нікого, кому в них навкучило ся.

Далі. Охочий до кождої роботи Великорос навчить ся швидко кождого ремесла, присвоїть собі скоро потрібну вправність, тай бере ся без на думи за десять робіт нараз. Великоросови треба би хоч двох пар рук на доконане усіх праць, що їх він хотів-би рівночасно зробити. Коли-ж він став пильно працювати, то йому притім мовчати ніяк: він мусить співати або щось розказувати, — значить, попри головне діло треба йому ще до-

конче другого. В ньому все оживає санґвиник тай не дає йому спокою. За теж, — як наскрізь инакше воно в тихомирного видом Українця! Той забирає ся до праці дуже уважно і обережно, обдумує гаразд все, і не бере ся за нову роботу скорше, поки не покінчив давньої. З нього робітник мовчазний, з'осереднюючий на свойому ділу цілу свою увагу.

Великорос дивить ся на Українця не без деякого суверенного презирства, жартуючи иноді з його наївности, про яку вміє вам оповісти богато смішного, осьтак як в Німеччині почнуть вам росказувати сто сміховинок про „придибашки Швабів“, цей рівно простий, чесний і праведний люд. І навпаки — не поважає надто Українець Великороса, зовучи його залюбки та трохи зневажливо Москалем. Він не бачить у Великоросів передовсім того строгого законолюбія, яке є найглибшою прикметою його українського єства. В Українців крадіж — щось сливе нечуване, вони тому навіть не мають у своїй мові слова, що відповідалоб великоруському „вор“, а називають того, що краде, просто — злодієм. Раньше був в них звичай, злодія та украдене ним добро, закопувати і ще недавно бачилось в них в пору, коли їх чоловіки та жінки були в полі — незачинені хати.

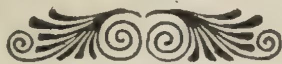
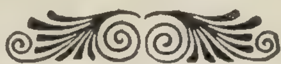
Отсі ріжниці, подибувані в щоденнім житю, стрічає ся і в поетичній творчости сих обох народів. Великорос любить зображувати хоробрі діла, не забуваючи притім на неземські потуги, яким в його піснях призначена видатна роль. Вони або помагають героєви як добрі духи та ласкаві феї, або являють ся злими, ворожими йому єствами, змі-

ями, велнканами, кобольдами то що, та дають йому нагоду випробувати силу своїх рук та свойого меча. В жінок величає великоруська пісня їх чудову красу, про инші, духові прикмети вона не згадує. За те-ж Українець цінить в жінки саме її душевні прикмети, ласкавість та доброту серця, о много висше, ніж красу її тіла. Правда і Українець добачає в природі цілий гурт добрих та злих духів, починаючи від хатнього домовика аж геть до захованих в хрустальних водних палатах русалок. Та на його очах природа не тільки ними оживлена. Він бачить в природі живучим, одухoвленим, все: і степову квітину і придорожне дерево, шумливий потічок відчуває з ним його муку й радість, розмовляють з ним і звірі, промовляє до нього живучим голосом і грізна буря, — сонце і місяць і зорі йому вірні други, яким він обявляє тайни своєї душі, відкриваючи її перед ними у всіх її глибинах. Зза тої то чудно глибокї звязи з природою набирає українська пісня тої одиноко привабливої краси, якої не подибуємо в жадних других славянських піснях. Але й славні діла своїх предків вміє Українець майстерно величати в своїх піснях, — та не так як Великорос. Українські кобзарі не признадоблюють своїх героїв німбом чудесної та неземської потуги, а зображують їх — героїв і події — на фоні історичної правди, зберігаючи при тім совістність хроніста. Воно зараз слідно, що українські пісні складано під свіжим вражінем подій, що поет знав добре того героя, про якого співає, та що величає він не казку, не мрію, а своє найглибше пережите."

ІВАН ФРАНКО

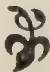
І. ФРАНКО.

Земле, моя всеплодющая мати,
Сили, що в твоїй живе глибині,
Краплю, щоб в бою сильнійше стояти,
Дай і мені!

Дай теплоти, що розширює груди,
Чистить чуття і відновлює кров,
Що до людей безграничную будить
Чисту любов!

Дай і огню, щоб ним слово налити,
Душі стрясать громовую дай власть,
Правді служити, неправду палити
Вічну дай страсть!

Силу рукам дай, щоб пута ламати,
Ясність думкам — в серце кривди влучать,
Дай працювать, працювать, працювати,
В праці сконать!

Остап Грицай.

Каменяр.

Іванови Франкови.

Не ждіте, аж прийде день одної з роковин колишнього житя Його. За нього кожда згадка роковиною, а кожде спомину слово — поклоном нехай стає.

В Його житю було столітє праці, а в його смерти — столітє народньої муки. Праці творчій ціле житя своє во жертву приносячи творив він, а вмер як праці тієї жертва совершенна.

Благословенна будь память Його!

Боротьбою визволюючого світла з темрявою була Його творчість, а віщованем визволюючої Правди було слово його. Страданням творчим і животворним гнівом була сповнена вщерть душа в нього, і був тому в його пісні великий смуток.

Але смуток се був цілого народа, цілого закріпощеного столітя, — цілих поневолених віків смуток се був.

Яко на ріках вавилонських страждущого народа співець страждущий співав він,

рабством душ братів своїх мов горіючим соромом палений,

глумом і ненавистю ворогів могутніх як скорпіонами бичований,

гнівливим негодованем народа власного мучений:

Грядущого визволеня пророк вибраний.
Але в Слові Його була любов.

Скрізь муку і страдання, під бичами ворогів і під ударами своїх, обявляла ся вона без кінця і обявляла ся вона без меж,

так як з теміні ночі світло дня добуває ся, так як з глибин скалистих вода цілюща до сонця сріблить ся,

все могутнійше і все більше спасенна, поки не вгорнула всього:

Братів усіх і сестер, народ увесь і людей всюди, усі талани і немочі їх, закріпощену долю і судьбу усіх, увесь рідний край і землю всю.

Все вгорнула вона:

Грядущого пророка любов визволююча.

І стала огненним стовбом горіти любов отся. Скрізь сумерк і темінь і темряву і ніч, пустині просторами і моря хвилями, дороги Визволеня горесними безмежами світив і розяснював, ратував і провадив, радував і вщасливлював незгаряемий огонь любови Його.

Вибраного пророка любов безконечна.

Благословенна будь память Його!

Сам Він ні щастя визвольного, ні радости житя безгоресного, ні ласк любови обожаючої не зазнав. На верхівя пророчого шляху свойого і ним наче терняни гострими ступав. Кровавим потом чола свойого хліб насущний обливати мусів, всю творчу міч свою, всі спромоги, всі сили свої наро-

дови оддавши, поки смертельним трудом і втомою смертельною, мукою великою і безконечним терпінем знесилений біля стороженого собою Вівтаря не впав.

Та розпалений Ним огонь могутний не погас на жертвеннику Його.

І в душі народа огонь великий він зажег, віковічний смуток поневоленя її у радість боротьбою перемінив. Рабство з душ братів непорочною полумінею випалював. Схилених кріпаків і рабів, судьбою битих та ворогом гноблених у горді ряди незборених борців перемінив. У Землю Обітовану останний шлях, останню дорогу отворив:

Незгаряемий огонь визволюючого Духа Його.

Благословенна будь память Його у святій несмертельности своїй!

Українська Капеля.

Про ґеніяльну красу української пісні говорило ся в Европі вже дуже давно з захопленем та вдохновленим признанем. Але про се, яка вона властиве тота українська пісня та в чому ся її славлена краса, — надто богато культурна Европа не відала. Згодом витворило ся навіть в пересічно образованім світі зображене, що українська пісня — се солодко сумовиті пісоньки-думки, повні мякого ліризма та тужливої мелянхолії, наче надихані задумливим смутком українського степу та скаргою української душі. Те наївне зображене про нашу народню психіку, — ішло од рода в род, від поколіня в поколіне, і стало воно не лишень у чужинців, а й в нас таке загальне, що й ми самі під його впливом найглибшої душі нашої народньої творчости гаразд не знали. Головно в Галичині, тут, де зловіщий дух польського „nie pozwalam“ протягом цілих десятиліттів не давав по ґімназіях навчати української мови як слід — (завдяки чому не один

українець-інтеліґент ще до нині не знає гаразд рідної мови, — а монументальнаго збірника Драгоманова та Антоновича богато й посьогоднішний день не мало в руках та не бачило) — ставали вигідні балаканки про наш традицийний ліризм желізним капіталом нашої сальонної фразеольоґії. Щойно з виступами хору Української Капелі, веденої дириґентом О. Кошицем від краю до краю, від народа до народа чудово побідоносним походом до найвисших художницьких тріюмфів, дало ся широкому культурному світови, а притім й нашим своєрідним громадянським кругам сливе першу справжню нагоду, пізнати ґенія нашої народньої пісні на всіх вершинах, та у всіх глибинах його творчости.

Тимто виступи та улада Української Капелі взагалі означають в історії нашої мистецької творчости — нову епоху, над якою історикови нашої культури прийде ся колись зупинити з тою піднеслою радостю, з якою наша память зупиняє ся всюди там, де стрічає ся з великими хвилями народа.

Те мусимо вже сьогодня сказати, хоч ще так недовго трівае творча праця Капелі[1]!

Ідея заснованя „Української Республиканської Капелі" — пише один з її членів, Роман Кирчів, у невиданім ще собою творі про нашу музику[2],

---

[1] Сі рядки писамі ще перед тим, заки в Капелі почали ся ті пожалуваня гідні міжусобиці, які довели нарешті до розламу і поділу на ґрупи. Проклін нашої історії — незгода — і тут зробив своє.

[2] Цитуємо з манускрипту „Нарис історії укр. музики", стор. 215—219, складаючи притім шановному авторові за дозвіл щиру подяку.

зродилась з кінцем грудня 1918 р. Належить вона (тодішньому) головному Отаманови війск України а пізнійшому голові Директорії Народньої Республики, С. Петлюрі. Инші члени тодішньої Директорії, голова Винниченко, а з членів А. Макаренко, проф. Ф. Швець, та Андрієський, віднесли ся до сеї думки дуже прихильно. Петлюра покликав тоді до себе відомих корифеїв музичного діла: К. Стеценка і О. Кошиця, і від імени Директорії доручив їм перевести сю ідею в діло. Першим етапом діяльности Української Республиканської Капелі мала бути концертова подорож за кордон, для обзнакомленя чужинців з незнаним досі народним мистецтвом України. На першу чергу поставлено (спершу) Париж, де кувалась тоді доля народів. Почалась жвава підготовча праця в Музичному Відділі над орґанізацією задуманої інституції. В роботі сій велику дяльність проявив А. Приходько, і його, — вкупі з названим вже К. Стеценком і О. Кошицем — треба вважати головним орґанізатором У. Р. Капелі. Оголошено конкурс на набір співаків, переведено сей конкурс (про́ба голосів і зная нотного співу) в присутности композиторів, професорів консерваторії та діріґентів, — випрацювано законояроект (затверджений Радою Міністрів і Директорією д. 24. січня 1919) і з кінцем січня 1919. Капеля готова була до відїзду. Та обставини політичного момента склались так, що Капеля не виїхала в новному першому складі, т. е. в числі 100 співаків і співачок а в сильно здекамплетованому виді. Аж в Камянці, куда віхала Капеля в початках лютого

для підготовки репертуару, набрано решту співаків, і число досягнуло цифри 75 членів.

З кінцем березня 1919. Капеля виїхала в Галичину, і давши тут кілька концертів в Станиславові і Стрию, відправилась з кінцем квітня в краї західньої Европи.“

Стільки про початок.

А далі?

Далі починае ся той европейський тріюмф нашої пісні, інтерпретованої Капелею, який вкупі з проголошенем України Республикою впровадив нас за одним разом в круг народів культурнього світа.

Так — тріюмф, бо иншого слова на означене сього успіха немае.

В нас нема на жаль стільки місця, щоб з'ясувати хоч дуже коротко на основі европейських оцінок ціле те могутне, дослівно великанське вражіне, яке зробила і викликала в культурнім світі Українська Капеля своїми виступами. Зібрані разом — утворилиби ті голоси чужини здорову книгу, з кождого згляду гідну того, щоб хтось про ню справді подбав. А ми хочемо обмежити ся на одно, на те, від чого почали, приступаючи до написаня отсих рядків:

Хочемо хоч кількома примірами вказати на поглиблене европейського погляду на нашу творчість, викликане саме творчими заходами Капелі.

„В українській музиці — пише „Berliner Tageblatt“ — спільним з музикою инших славянських народів е нахил до мінора, але без мелянхолійного основного настрою. Її ество навпаки повне такої радости житя, що гумор пробивае ся

навіть в колядках. Всюди зустрічаєш оригінальний, надзвичайно живий ритм. Таким чином „основною рисою того співу є свіжість, молодість, непочата сила... А пісня є зеркалом душі народу.“

В одній — же, голяндській, оцінці читаємо:

„... В Українцях мусить жити непереможна сила, бо *се не є* акцент славянської меланхолії, що домінує в їх піснях: сила, радість, жите і гумор — от що є найбільше характеристичне. І радість і самосвідомість, що той нарід зберіг себе від знищеня, звучить в його...“

І подібно заключає один з критиків в швайцарським „Journal de Génève“:

„... Яко загальну увагу треба підчеркнути, що в протиставленю до сумовитих пісень півночі, пісні України своїми енерґійними ритмами і цілим характером своїх мельодій виявляють сильне здоровля і переконаний оптимізм. В них почуває ся міцна воля народа, жити вільним житем і віра в будучність, які так чудово виявляла горяча і одушевлена інтерпретація Укр. Капелі.“

Всюди — деб ми і не почали читати ті голоси чужини про нашу пісню, не читаємо вже ніде про сумовиті пісоньки поневоленого бідного народу, — так як се проголошувала досі всюди брехлива традиція своїх і чужих незнайків і недоуків, — а про могутню своєю живущою вірою творчість живущого народа.

Могутню, повтаряємо, — бо ось звісний французькой учений, Сеньобос, професор парижської

Сарбонни, висказуючи ся публично про Капелю („France et Ukraine" з 6. II. 1920) говорить спершу про те, що мабуть хор Капелі віддавби що найкрасше хорові партії IX-ої сінфонії Бетофена, а далі каже:

„. . . На мене особисто українські співи зробили вражіне так глибоке, якого я вже не переживав довгий час з тої пори, як я чув в Монахові *Ваґнерівські* твори."

Так — ми не поневолений народ мелянхолійних співаків та скаржливих бездольних! В нас дужа, здорова, пребогата своїми скарбами душа, якої творчість одна визволить нас, як що ми будемо вірити *в себе* і працювати.

А. Макаренко, Член Директорії.

Д. КУНГАРДТ.

Українській Капелі

і її дірiґентови О. КОШИЦЕВИ[1].

Переклад з німецького.

Наче ген з ра́ю а́нгельські співи
В сяйві рожевих промінів рана —
Злинули звуки солодкі зі Сходу,
Срібно дзвінкії хвилі розгомні,
Зле́тіли чудним привітом до нас!
Неслися-плили з над Чорного моря
Ген із країни вольних степів, —
Плили від тебе, воскресшая земле,
Щастєм нової волі блаженна,
О Україно — твої пісні!

---

[1] Сей вірш написаний був автором — учителем музики і співу в Берліні — під вражінєм концертів Капелі як „вислів глибокої подяки та найщирійшого подиву з приводу справді величавих мистецьких подвигів Хору“. Вислів дійсно дуже замітний і дуже для нас почесний, коли зважити, що його автор — музик, та ще до того син народа Бетофенів та Ваґнерів. Перевід трохи покорочений, бо реторична струя неримованого ориґіналу місцями надто балакуча.

Люду твойого — пісня преславна!
Зеркало духа героїв степу!
Наче красивих квітів віночки,
Повні пречистих алмазів роси;
Чудно богаті, розкішні красою,
Дивно красою чарують вони!
Раз мов всипляють сном тихомирним,
Скáргою тужно тужливо звенять;
Раз мов кохання жаром палають,
Палко цілують цілунком красунь;
Враз мов орґáнів хвилі могутні —
Пісня молитви велично пливе,
Божі леґенди в словах оживають,
Чуда святії звіщають вони!
Божії чуда звіщають могутньо
Голосом бурі ма морях далеких —
Й тихиуть як Еола гарфа стиха', — —
Шепотом сонних квіточків під вечір, —
Зітхненем вітру, що лине у даль...[1]
Крáю чудовий, розспіваний крáю,
Хай-же сповнять ся всі мрії твої!
Мрії про щасте воскресшої волї
Світлії мрії про власний престол!
Хай-же по довгих крівавих терпінях,

---

[1] Автор намаґає ся тут словом віддати чудове вражіне Кошицевих піяніссімів.

Після страдання за волю землі —
Радісні звуки дзвонів Воскресення
Ген понад вольний край твій поплнвуть,
Господа-ж ласка у вік най вінчає
Творча Вкраїно, пісню твою!

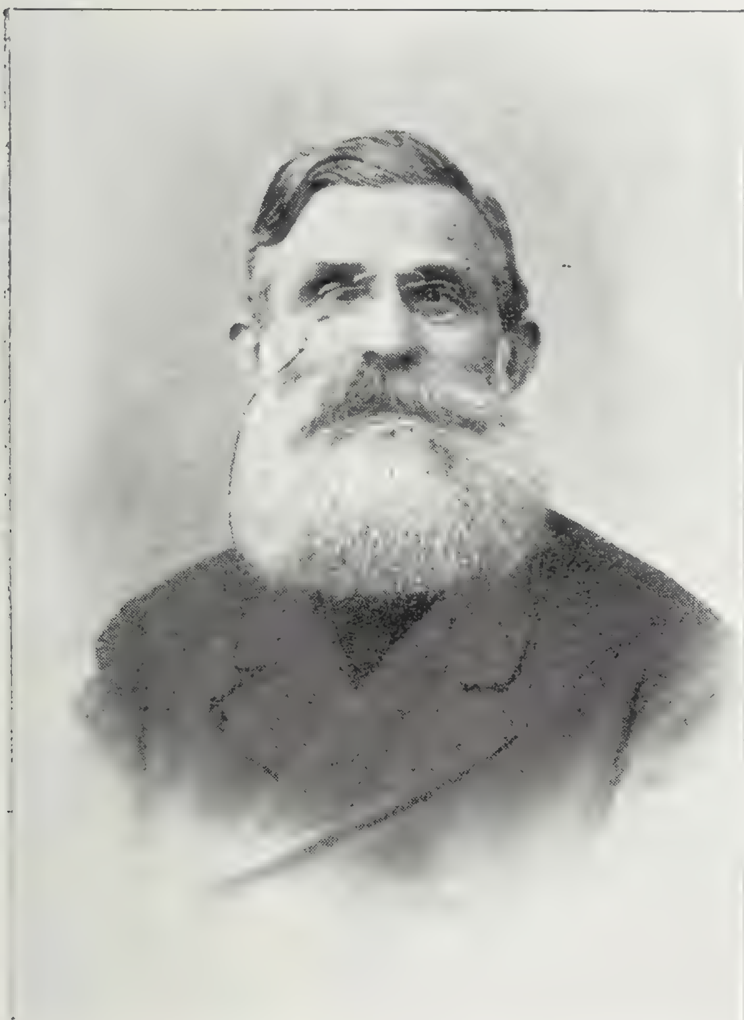
О. Олесь.

К. Карманський.

Ватикан і Україна.

I.

Рим? — Ватикан? — Пусте! — Оставмо їх в спокою...так скаже вам звичайно український обиватель „великої“ і „малої“ України на саму замітку про папську політику і згірдно усміхне ся. Один в наслідок свойого незнаня й перозуміня сього, яку міжнародню політичну силу уявляе собою ся церковна орґанізація, а другий під впливом вивченої з підручників історії Грушевського ворожнечі до Ватикана, що, мовляв піддержував Поляків в насильному насаджуваню унії на наших землях. Перших скептиків, чи радше незнайків, можна виправдати; других тязше. Бо сьогодня пересічний інтеліґент знае, чи радше повинен знати, що не Рим насаджував у нас унію огнем і мечем, а польський імперіялізм ужив унії за середник своеї макіявельської політики в поході на схід і попсував діло унії, яка певно булаб нашу історію повела другими шляхами, а й під сучасну хвилю булаб вивела Наддніпрянську Україну на бій далеко красше підготованою. Бо унія, котра залишае нашій церкві східний обряд, імунізувала сю частину України, де вона зберігла ся з одного боку перед польонізацією (славянського мовою в бо-

О. І. ДЖЕНОККІ

Апостольський Визитатор для України

гослуженю, календарем, усією обрядовою стороною), а з другою боку перед русифікацією (католицизмом, звязками з заходом тощо). Щобільше: я зробив в Канаді помічене, що тільки сі наші еміґранти стоять непохитно на національному грунті, зберігають національні традиції і не підлягають впливам денаціоналізації, котрі держать ся своєї старокраєвої церкви, а не йдуть до всяких церков протестантських. І на сій точці годив ся з моїм відношенем до наших сектантів в Канаді пок. М. Павлик, котрого релігійні погляди усему загалови аж надто відомі.

Одначе всякі закиди противника містять в собі дрібку правди. І ніде правди діти: Ватикан у виборі між Українцями і Поляками схиляв ся все більшими симпатіями на бік сих других. Та хто не робив і не робить так само? Хто маючи до вибору між нерівними суперниками, не вибирає сильнійшого? А Ватикан, коли узяти під увагу його політичні рахунки, може про себе сказати так, як другі: „Nil humani a me alienum puto.“ Буде у нас сила, инакше дивитиметь ся на нас і Ватикан, без огляду на те, яка буде у нас Церков.

Хиба нам залежить на відношеню Ватикана до нас? — замітить наддніпрянський скептик.

Якщо не залежить, так повинно залежати!

Мені не зовсім ясно, в чім криє ся сила і міжнародний вплив католицької церкви ще і сьогодня; та сю силу я відчуваю і подивляю. Колись (в 1901 або 2 р.) я був свідком, як два наймогучійші протестанські володарі (німецький цісар Вільгельм і анґлійський король Едвард) їхали площею св. Петра до папи Льва XIII. з поклоном. Так само оглядав

я ватиканську бібліотеку, де між иншими богацтвами бачив я одну салю заложену по береги цінними дарунками тому-ж папі з нагоди його ювилею від усіх володарів світа, католицькими і другими християнськими починаючи, а кінчаючи на т. зв. поганських. В базиліці св. Павла і в других базиліках Риму бачив я цілі стіни, одягнуті маляхітом і т. зв. синім каменем, котрий є дуже цінний, находить ся тільки на Уралю і дістав ся папам, що будували базиліки, в дарі від православних російських царів. Полишаючи на боці другі держави, приходить ся сконстатувати, що православна Росія до своєї амбасади при Св. Престолі назначала найкрасших своїх дипльоматів. Що воно значить? Значить, що Ватикан уявляє собою не аби яку міжнародню політичну силу. Сю силу відчув я ще більше сього року в часі проголошуваних папою **Венедиктом** XV. в маю і червню канонізацій і беатифікацій. Небувалий досі здвиг чужинців до Риму на ті свята, величаві виступи дипльоматичнього тіла усіх держав світа, говорили красше всяких неґативних і позитивних тверджень.

Ватикан слааить ся своїми зручними і світлими дипльоматами. А з другою боку він, обхопивши своїми місіями, церковними орґанізаціями, нунціятурами, епископськими і прелатськими єрархіями цілу землю, держить в руках усі нитки міжнародньої політики, найкрасше орієнтує ся, втискає ся у внутрішню політику кождої держави, словом грає визначнійшу ролю, ніж яка би то не була світова держава.

І сьогодня, коли здавало ся, що Ватикан як політична сила вийде з сеї війни справжньою ка-

лікою, він навряд виходить одиноким побідником, бо нічого не втратив, а навпаки багато здобув. Ще не відповлено Німеччиною і Австрією дипломатичних зносин з Квіриналом, а вже обі названі держави навязали сі відносини з Ватиканом. Що більше: Франція, яка за Пія Х. порвала з Ватиканом — бачило ся на все — тепер поєднала ся з ним знову, а те саме вчинила й Швайцарія, яка порвала з папською курією вже більше сотні літ тому назад. А вкінци заносить ся на поєднане Ватикана з Квіриналом, що до недавна видавало ся чимось безумовно неможливим.

З другою боку сучасний папа Венедикт XV. при помочі ново заснованої конґреґації для східних Церков — (їй підчинена і наша католицька церква) — намагає ся поширити впливи Ватикана на схід, а тим самим і на Росію, чи радше на держави, які повстали і повстануть на руїнах давньої Росії. І ось чому він так рішучо обстоює принцип самоозначеня народів і так уважно слідить за ходом подій на сході, отже і на Україні.

Отсих фактів не можна спускати з ока при читаню поданих низше заміток про відношене Ватикана до українського державного питаня. Бо щойно тоді ми зрозуміємо, яку ролю може відіграти ся укрита сила в нашому державному і культурньому майбутньому, який інтерес може мати Ватикан в повстаню української держави, і який інтерес можемо мати ми з наших взаємин з Ватиканом і у відповідному використаню впливів сего фактора. Та зрозуміне його находив я покищо тільки у одного міністра Ніковського.

II.

Коли в міс. січні 1919 р. висилали ся Директорією України дипльоматичні місії до других держав, не забуто також про Ватикан. Тоді була назначена окрема місія також і до папського уряду. Головою теї місії іменувала Директорія гр. Мих. Тишкевича, який під ту пору жив у Швайцарії, а його секретарем автора сих рядків. Одначе з причини технічних перепон місія могла виїхати до Риму аж в міс. маю т. р. І найшла в кругах ватиканських дуже скоро щире приняте, а навіть іменем Папи секретар стану емін. кард. Ґаспаррі відручним писмом до голови Директорії Петлюри визнав суверенність Української Держави.

В липні 1919 р. гр. Тишкевич був делеґованим як голова нашого представництва в Парижі і на якийсь час діяльніст місії перепинила ся. Щойно в падолисті т. р. приїхав новий голова місії, о. Фр. Ксавер Бонн враз з секретарем, що перебував тоді службово на Україні, до Риму, і тепер місія відновила свою діяльність. Були пороблені урядові візити у секретаря стану кард. Ґаспаррі, який приняв нового представника України дуже сердечно, і у других визначних представників церковної влади, а також у представників других держав при Св. Престолі.

Вже на першій авдієнції у секретаря стану головою місії було зясованим безвихідне положене України, і на прошене його-ж емін. Ґаспаррі обіцяв для нашої країни поміч Ватикана. В міс. потому 1920 р. Св. Престол виповнив обітницю і призначив для підмоги Україні суму 100.000 лірів,

яка мала бути жертвуваною в ґотівці і в ліках. А враз з тим Ватикан для навязання правильних дипльоматичних зносин з нашою державою і для пізнаня положеня краю назначив апостольського візитатора для України в особі о І. Дженоккі.

Перший офіціяльний представник Ватикана для України, о. Дженоккі, родив ся в р. 1860 в Равенні, і після богословських студій вступив до конґреґації Св. Серця і трудив ся як місіонар, а відтак папою Львом XIII. був висланим у спеціяльній місії в Сирію, а два роки пізнійше до Царгорода в характері вікарія ґенерального, де виповняв свій уряд шість років. Відтак перебув о. Дженоккі чотири роки як настоятель місії в Новій Гвінеї, а після свого поворота обняв в Римі уряд екзамінатора богословів. Останню місійну подорож відбув він до Перу. Після того перебував вже постійно в Римі.

Як доктор богословя був наш апостольський візитатор професором біблійної ексеґези на римськім богословськім університеті Аполінаре. В часі свого останнього іменованя був він консультором „Біблійної Папської Комісії“ і ґенерал. асистентом конґреґації місіонарів Св. Серця. Кромі рідної, італійської мови, знає він мови: французьку, анґлійську, німецьку і кілька мов орієнтальних. Італійська преса, витаючи останнє іменоване о. Дженоккі, підкреслювала його високу культуру, великий дипльоматичний хист і висказала ся, що красшого кандидата на той новий пост папа не міг найти.

У звязку з жертвою папи для України і з іменованем о. Дженоккі стояла перша приватна авдієнція голови місії о. Бонна зількома нашими

представниками у Папи д. 22. лютого 1920 р. Авдієнція трівала довший час і підчас неї Папа живо інформував ся про політичне і релігійне положене України, заявляючи двічи, що його серце не забуде про „своїх синів з України“.

Небавком місія зготовила меморіял до Папи, і напечатавши його в сотні примірників, приготовила окремий примірник до вручення його Папі, і в тій цілі поробила стараня в напрямі одержаня нової авдієнції. Меморіял, зладжений на французькій мові носить титул: Републіка України-Дипльоматична Місія при Св. Престолі. Меморіял, врученний Його Святости Папі Венедиктови XV. — Предмет: Українське питане і гонене українців-католиків Поляками.

Міжтим місія дала 18. марта ц. р. з нагоди іменованя о. Дженоккі дипльоматичній обід, в якому взяли участь емін. кард. Маріні, секретар конґреґації pro Ecclesia Orientali, ексцел. архиеп. Черетті, секретар конґреґації для надзвич. церков. справ, ексцел. монсіньор Тедескіні, підсекретар стану, монс. Бенедетті, монс. Пуччі і дехто з української римської кольонії. Приняте оставило по собі таке миле вражіне, що заразже і дійшло з усіми подробицями до відома Папи.

30. марта був голова місії і її секретар на другій приватній авдієнції у Папи, котра мала ще сердечнійший характер і трівала виїмково довго. Принявши врученний меморіял, Папа зараз же і перечитав з нього деякі уступи, які його поразили до сього степеня, що він почав розпитуватись широко про польські звірства над нашим

населенем в Галичині і на Волині, а вислухавши зображень деяких фактів, виявив незвичайне зхвильоване і спочуте до нещасних жертв. Заявивши, що Ватиканом буде зробленим усе, щоби долю нашої країни поправити, Папа дякував за приняте в честь новоіменованого апостольського візитатора і за тост в честь його-ж виголошений тоді головою місії, і на відході поблагословив Україну і її представників, запрошуючи секретаря, щоби в кождій потребі в часі неприсутности голови Місії приходив на авдієнцію.

Кромі згаданої жертви Папи для населеня України, конґреґація для Східної Церкви, в ціли принесеня підмоги нашому галицькому духовенству, передала від себе суму 50.000 лірів на служби для священиків.

6. квітня ц. р. апостольський візитатор о. Дженоккі в товаристві голови місії о. Бонна виїхав через Париж до Варшави в намірі переїхати по змозі найскорше до Львова і перевезти сюди пожертвовані Ватиканом ліки і гроші. Та польське правительство не пустило його до Галичини і до стрічи з митрополитом Шептицьким так, що він перебув цілий час у Варшаві, дожидаючи пори свого виїзду до Львова, і міг поінформувати ся про нашу справу тільки з жерел не дуже певних і виповнити свою місію тільки в частині. В часі наступу більшовиків на Варшаву, виїхав він звідтіля до Відня, де і під сю пору перебуває на поручене Ватикану, дожидаючи хоч частиного вияснення ситуації і спромоги виїзду на українські землі.

Таксамо і наша місія через недостачу фондів мусіла кинути Рим і чекає у Відні змоги поворота

на свій пост, щоби далі вести своє, досі безперечно продуктивне і успішне діло.

Мимоходом замічу, що Ватикан таксамо ішов нам на зустріч зі своєю можливою підмогою і в справі наших полонених в Італії, і переломив перші леди, з якими зустріла ся наша акція в сьому напрямі у італійської військової влади.

Відень, в міс. вересні 1920 р.

О. Ксаверий Бонн, Голова, Укр. Місії при Ватикані.

Вальдемар Бо́нзельс.

Сльози.

Переклад з німецького.

Між високими яворами, недалеко ліса стояла стара мужицька хата з низьким великим дахом та маленькими вікнами. О півночі одної ночі ясніло там в одному вікні червоне світло лямпи, а коли його добачила здалека Уку, сова, вона зірвала ся та почала понад поля летіти в напрямі тої хати.

Ясніюче світло приманювало її, але й гнівило заразом. На її думку ось мало бути в ночі скрізь темно, — тільки місяцеви та його зорям вільно було ночею світити. Коли-же иноді нічною порою сі тихі червоні світла починали горіти по хатах людей та кидали свої сяйва на листки дерев або ген в даль мов червоні шляхи, скрізь воздух ведучі, то в Уку аж кров хвилювала з невдоволеня. Та вона все таки не в силі була відвести очей, а коли ніч ставала щораз глибша, а ті світла не вгасали, то Уку новна неспокою й цікавости та

майже проти своеї волі мусіла летіти ген до них, щоб ті світла побачити з близька.

Так ось і тої ночі надлетіла вона, заховала ся між листем яворів саме проти освітлених вікон мужицької хати і озвала ся голосно та скаржливо раз і другий, так вражаючо, що усі, чуваючі в ніч звірі довкола стали настороженї прислухувати ся та гляділи повні трівоги в пітьму ночі. Бо голос сови в темряві сплячих дерев е невимовно смутний, — в ньому звучить негодоване і гнів. Він розбуджуе в живучих есть болючі, сумні гадки, і лишае по собі трівожну непевність.

Але Уку не знала про те нічого. Вона-ж хвилювала ся прецінь тільки і виключно через світло та намагала ся щораз голоснійше обявляти цілому просторови довкола, що червоне сяево надто сміло ворушить миром ночі та її власним спокоем; тай не заглядала Уку в освітлену комнату хати, через що й не відала, що там діяло ся та чому в тій комнаті ще завсіди світила ся свічка, хоч північ вже давно минула.

А в комнаті на ліжку лежала дитина і вмирала. То був малий хлопчик з темним волосем та не дуже-то гарним личком. Волосе в нього було скуйовджене і зліплене потом, риси лиця дуже бліді а такі-ж самі й ручки, які чудно неспокійно водили по покривалі, начеб грали ся невидимою забавкою. Той хлопчик не був люблений своїми товаришами, бо він не міг приладити ся до них та був все мовчазний.

Та зате його мати сиділа біля ліжка і без впину в нього вдивляла ся. Матір ось не питае

богато про те, чи її дитина гарна чи ні. Матір любить дитину такою, якою її Творець обдарував і турбує ся тільки тим, чм тота дитиночка її весела чи смутна, чи добре їй, чи зле; бо все, що любить матір, має на її погляд таку ціну як ся її материя любов, а в світі немає нічого так дорогоцінного як любов матері. От тому й журила ся ся самотна мати біля недужого хлопчика тим, чи її дитина подужає чи вмре.

Та тутже з поміж дерев перед вікнами дійшов до неї голос сови, і її пройняв страшний ляк. Дрожачи на цілім тілі зірвала ся вона з місця та притиснула руки до стрівоженого серця, яке вже й так загибало з горя. Не знала бідна жінка, що се тільки через світло блимаючої свічки сова так гукала, вона ось вірила в те, що — як оповідають люде — голос сови сповіщає смерть недужої людини в тій хаті, близь якої озветь ся. Се стара поговірка, в якої правду вірить богато людей. Вона-же склала ся тому, що зазвичай горить ночею в комнаті при недужих світло, яке приманює до себе нічні птиці. А сповіщати комусь смерть ні совам ні жадним другим птицям й не снило ся. Так колиб ось бідна мати була гаразд відала, чого то так сова на яворі під хатою гукнула, вона-б була менше стрівожила ся; та тепер вона тремтіла з болю та переляку, бо думала, що сова сповістила їй дитині смерть.

За якусь хвилю Уку вже геть привикла до червоного сяйва, воно її вже не сліпило, і вона швидко зовсім заспокоїла ся. А що вікна комнати були відчинені, то вона добачила й матір біля

умираючої дитини, саму-самотну у великій темній хаті. Так Уку зараз порозуміла, що туди наближає ся смерть, вона змовкла та повна трівоги гляділа в низ. Уку бачила також, як дитина мучена пропасницею кидала ся то сюди то туди, а як їй ставало все гірше та гірше, то мати почала з розпукою голосити та молити Господа о милосерде; бо крім того одного сина вона не мала в світі нічого.

Тут Уку здіймила ся тихенько на крилах в гору, полетіла на леваду в лісі та розбудила Лісовика.

— Лісовику — сказала вона — недалеко вмирає маленька людина, чи не мігби ти як помогчи бідній матері?

На те Лісовик поглянув сумовито та потряс головою.

— Я не маю жадної влади над смертею та не смію говорити з людьми — відказав він. Як-що дитина має вмерти, то так воно призначено волею Господа.

Уку вмовкла. Те ось справді болюче діймало її серце, що матері вмираючого хлопчика довело ся так горесно голосити з розпуки. Тому вона спитала ще раз:

— Невже й справді ти не в силі поратувати, Лісовику? Адже ти вже стільки доброго зробив, що нераз являло ся нам, начеб ти чудів доконував з любови. Так поможи ще й тій маленькій людині! Дитина кидає ся на ліжку й мучить ся, але мені здає ся, що бідна мати через ті муки її не один раз, а сторазів вмирає з болю.

— Колиб я міг дати дитині своє житя, то я зробив би те, але хиба се можна? — говорив Лісовик.

— То потіш матір! — кликнула Уку — ти є ласкавий, а твої слова вливають ся иноді в серце як пісня.

Тут Лісовик став мовчки глядіти в перед себе, а його смуток глибшав. Нарешті він сказав:

— Уку, знай, що ніхто не в силі розрадувати матері, в якої смерть взяла сина. Легше вже можнаб спасти весь цей світ від його пороків, як таку матір від розпуки. Трапляеть ся, що молодий юнак забуде дівчину, яку жагуче кохав, що сестра зрадить брата, що навіть найвірнійший друг в силі знайти розраду після смерти дорогого друга, але щоби матір в силі була перемогчи біль після страти свойого сина — те не трапляе ся, Уку. І так воно було в людей завжди.

— То хоч завитай до неї, Лісовику, і хоч попробуй її потішити, молю тебе! Хибаж немає в тебе виду Ангела, світлом осяяного? І чому не булоб в тебе сили потішити серце матері, коли ти й кождого звіра і птицю кожду вмієш всмирити? Спаси, спаси її від турботи та погадай, що й сам ти багнеш години свойого визволеня.

Тут Лісовик розпостер свої крила і відлетів в сторону мужицької хати, а Уку віддихнула глибоко й погадала собі: тепер все буде красше.

Коли Лісовик досягнув самотного хутора в тиші глибокої ночі, то дитина саме сконала. Він злинув в комнату і опочив в головах ліжка, до якого

мати, болем пригноблена, припала. Вона покрила собою застигаюче тіло своеї дитини та притулила лице до погаслих очей хлопяти.

Тиха ніч довкола відгомонювала її скаргами.

Великими тінями тремтіло світло погасаючої свічки на білих стінах малої комнати.

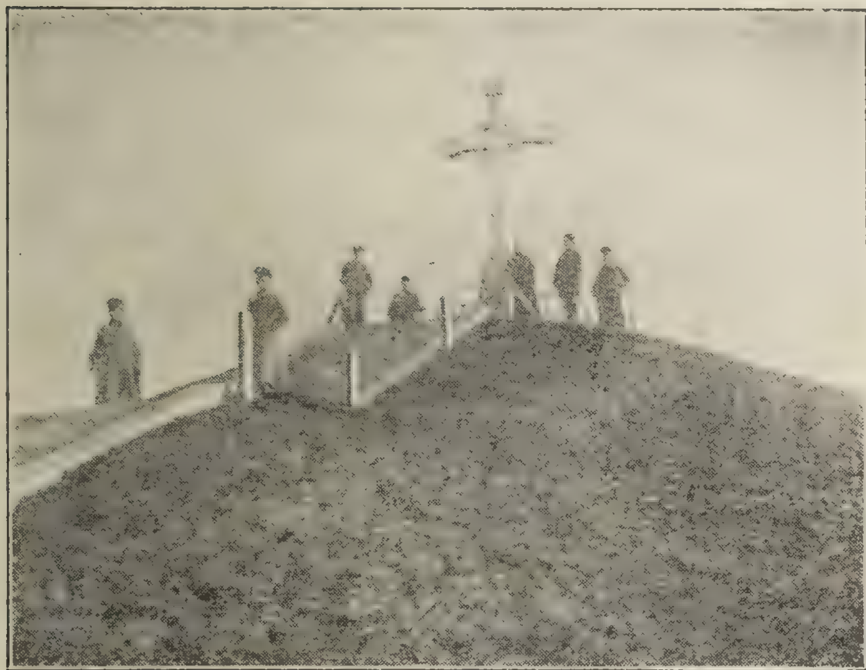
Час до часу вона підносила глибоко зажурене лице і поглядом горіючих очей, не прохолоджених ні одною слезою, гляділа в пітьму ночі. Ні — ніколи ще не бачив Лісовик в очах земської істоти стільки безнадійности та скарги, — і тут Ангел стремтів і болюче заридав.

А коли те його ридання роздало ся в комнаті, то мати стала нечайно пильно прислухувати ся. Її тілом потряс судорожний тремт, і як вона так ціла застигла та потонула в тихім гомоні сього ридання, яке наче доходила десь здалека, то разом з розбудженими в ній споминами полили ся з її горячих очей — сльози. Вони зясніли в її очах наче нічна роса і спливали і падали на землю, а мати замісць горячого болю в груди почула зараз чудово цілюще всмирене. Її крик і її скарги стихли, вона потонула в собі і стала тихо плакати. Се було так, начеб яка земська благодать вгорнула її душу.

Лісовик-же зчудував ся і став глибоко думати. Так Уку не помилила ся, але він не знав, яким саме добродійством він самотну жінку обдарував; йому здавало ся, що воно чудом якимсь стало ся так, що п-чаль матері покинула її скорбну грудь та найшла собі звідси дорогу до неба.

Він навіть погадав собі:

— Ні я тут не вдію нічого — і думав далі повний глибокого смутку. Бо він не був смертельною людиною, а блукаючим Ангелом, і не знав, що став для горюючої матері жерелом найсолодшої розради, яку знає страдання людни.

Могила Т. Шевченка (знимка з р. 1918).

З народної скарбиниці.

1.

Ой на горі кінь турецький,
На тім коні хлопець царський,
В правій руці саблю несе,
З тої саблі кровця тече,
З тої кровці річка плине,
Над тов річков верба росте,
Над тов вербов ворон краче,
Тото моя мамка плаче:
„Не плач, мамко, не жури ся,
Не дуже я порубав ся:
Лем ру́чечки на шту́чечки,
Головицю на четверо.
Глядай, мамко, лікарочку,
Зеленую муравочку:
Глядай, мамко, довгий столець,
Бо вже мені вічний конець.“

2.

Дома лежить дівчинонька
В маминих перинах,
А Козачок малоденький
На глибоких долинах;
Дівчинонька молоденька
Зимной води просить,
А над бідним Козаченьком
Ворона голосить.
Над дівчинов молоденьков
Отець, мати, плаче,
Над Козаком ізраненим
Чорний ворон краче:
„Не крач, не крач, так сумненько,
Чорний вороночку,
Понад мою кервавую
Молод головочку!
А полети до домоньку,
Скажи дівчинонці,
Що я марне тут загибнув,
В зелен муравонці.“
„Як ся наїм твого мяса,
Випю очи твої,
Аж тогди-то я полечу
К діві молодої.“

Д-р БЕРЕЗОВСКИЙ

Жупан в Мармарошськім окрузі (Підкарпатська Русь).

Проф. ІВАН БОБЕРСЬКИЙ

Іван Боберський.

Широкі круги нашого галицько-українського громадянства знають його з часів мира яко голову „Сокола-Батька“ та яко одного з наших найкрасших ґімназийних учителів. Але хиба воно вистане сказати про нього, що се творець нашої руханкової культури, завершеної в р. 1914 так незабутньо Загальним Здвигом? Або сказати, що се наш найвидатнійший ґерманіст, якого вчительський хист виховав та виобразував нам вже сливе ціле поколіне?

Проф. Боберський все більший, ніж його кождочасний ділокруг. Він учитель в найширшому розумінню сього слова. Хотіло би ся сказати: учитель культурної праці взагалі.

Він тому́ таки зразу, ще тоді, як то́му менше більше 25 літ вперве став учителювати, звернув на себе пильну та зчудувану увагу наших людей. Його ученики именно розповідали про нього все і всюди більше, ніж про кого иншого з учительського збору. Чи се був Дрогобич чи столиця Львів — година німецької мови у проф. Боберського ставала правильно великою новостею робучого дня. І ставала вона все і всюди проблемом, з яким треба було конечно числити ся не тільки його ученикам і їх родичам, але й товаришам званя та верховному начальству молодого учителя:

Бо професор Боберський закидав усякі шабльони.

Він приходив в свою клясу на годину в правилі без жадного записника і без жадної книжки, — він все знав на память:

Учеників, що їх мав іспитувати, лекцію, яка мала бути повторена, новий уступ, який мав бути читаний, та сливе кожде слово, що він його мав сьогодня сказати. Тимто й робило се його безумовне пановане над шкільним предметом на ученика справді враженє тої всевідучости учителя, в яку ідейна молодь звикла так вірити, як ідейна армія в непоконаність свойого вожда. І відповідало в нього сьому безумовному пнованю над предметом шкільної години ще й те, що ніколи він на годині не сміяв ся, ні ніколи не жартував, але й ніколи, ні раз за цілий рік в клясі не розгнівав ся. Ніколи в нього принагідний жарт ученика не посмів перервати загальної уваги, але й ніколи він не стомив ученика сухою схематикою нудної лекції. Але все те, що на даній годині мало навчити та захопити ученика було ним передвиджене і передбачене, заздалегідь уважно вибране і в плян лекції вставлене, як найсовіснійше до віку, темперамента і спосібностей кляси приладжене, наче справжний рід педаґоґічної стратеґії обдумане, якої вислідом являло ся всюди одно:

Побіда.

Але не побіда учителя над скількостею приписаного правильником наукового матеріяла, а побіда ученика над трудностями предмета.

Учитель Боберський передовсім і справді вчив.

З галицьких педаґоґів останньої доби він найбільше рішучо, а властиве він перший заступав

погляд, що ні наука, ні вчитель, ні ученик не мають ставати жертвами міністерських, інспекторських та директорових розпорядків, а мають бути жерелом гарної творчої праці, чи-там співпраці. В його очах і наймолодший ученик не був школярем, а співробітником, співтоваришем одного спільного труду. І був той ученик в його очах не тільки учеником, а живучою, признаками своеї в дачі ознаменованою людиною. Той учитель Боберський не вагав ся на велике невдоволене свойого кождочасного директора утверджувати, що ученик з природи воліє лінюхувати як вчитися, бути неточним та неуважним, щобільше — стає смутним, зденервованим та цілком до праці нерозположеним, через що й задача школи в тім, щоб всяка наука — радувала ученика. Щоб вона радувала його вислідом перших творчих змагань, почуванем радісної самосвідомости, викликаної самостійним поконанем духового труду.

— Вчіть працювати ученика, вчімо ся всі працювати! — кликав Іван Боберський до директорів і професорів. — Радісно розумно і доцільно працювати!

І він вчив ученика передовсім дивити ся і бачити, дивитися і помічувати, глядіти і думати. Хто з нас забуде коли ті його теми домашних та шкільних писменних вправ, які згодом викликали переворот в области писменних вправ взагалі? „Мої господарі.“ „Опишу мою комнату.“ „Що я люблю?“ — Дощевого дня.“ І таке друге. Капітолінські гуси і чесноти Епамінонда, походи Ксеркса та Цезареві війни уступали тут на другий плян, а головним ставало — живуче житя довкруги ученика. І тремтучою рукою тягнув хлопчина перші лінії баченого і помічуваного

собою окруженя, глядів на перші проби того, чого в силі була доконати його душа, і повен несказаної туги ждав на те, що скаже — учитель.

А той учитель, тої проф. Іван Боберський, — не відчарував його ожиданя ніколи.

Се був перший професор в Галичині, що писав ученикам в зошитах: „Чудово гарне.“ Або: „Цілість добра, але нудна.“ „Змістом дуже інтересне, хоч мова страшна.“ „Шестий висказ з початку містить розумну гадку — решта безвартісна.“ І такі осуди та схожі скрізь. Їх правильником не була ніколи міністерська інструкція, тільки становище — художника-фільософа. Та ще одно: проф. Боберський вмів дошукати ся якоїсь вартости навіть там, де її на око цілком не було. „Шестий висказ з початку містить розумну годку — решта безвартісна.“ І хлопчина призадумував ся над тим одним добрим висказом, і вчився цінити і найдрібнійшу дрібку доброго.

Справді:

Проф. Боберський вчив пізнавати і любити всі трудности і муки, і всі радісні моменти правдиво строгої, правдиво самостійної духової праці. Як чудово було його ученикам — головно висших кляс — розбирати під його проводом провідні ідеї великих творів писменства! Як дуже, як незабутньо вщасливлювало нас кожде слово признаня, кожда похвала з його уст! А стрічала нас ся його дивно нам цінна похвала иноді там, де педаґоґи старої школи зазвичáн ніколи не булиб похвалили. Проф. Боберський вводив іменно в шкільну науку те, що називає ся повною свободою думки і слова. Йому можна було сказати все, — ся справді модерно думаюча

людина мала розуміне і для найрадикальнійших поглядів в ученика, не лякаючи ся цілком їх молодечої опозиції проти освячених §§. Він же сам виголошував иноді погляди, про які традицийним коментарам та поясненем й не снило ся.

— Справжньою людиною являє ся Зіґфрід щойно там, де почуває прогніне і хоче нити — сказав він нам раз при лектурі пісень про Нібелюнґів. — Духовий світ Ґета можно порівнати з величею Альпів. — Бальзак — се орґани, а Мопассан — діявольська скрипка. — Шіллер мрійливий ідеаліст? Алеж бійте ся Бога, в його „Kabale und Liebe“ — є ціла французька революція!

І таке инше, — та не тільки з области писменства. Справді — якіж незабутні ті години науки в нього!

Бо він нас справдів чив — думати й працювати. Радісно, розумно і доцільно працювати.

Всім він вчив нас цеї радісної праці. — Тим своїм справді примірним приготованем, з яким приходив все в клясу. Тою тишою найглибшої уваги, яка знаменувала кожду годину його науки. Тою академічною достойностею свойого поведеня та научаня, яка виключала підчас години всякі жарти, все що не належало до веденої ним науки і до праці. І вчив він нас і виховував, образував і на членів своєрідного громадянства способив нас тим, що велів нам добачувати і високо цінити вартість всього, що є доконаним, зробленим, покінченим ділом, хочби воно і найдрібнійше.

Та оттут він став учителем цілого суспільства.

Бо і ген поза мурами школи, скрізь і всюди, де в нас розвивала ся останніми роками культурна праця — те імя Іван Боберський було і є рівнозначне з желізною, до жорстокости невтомимою працею. Його товариші труду, його співробітники знають добре сю його невблаганість, з якою він всякий свій замисл переводить в житя, і доводить його до кінця. Може тому він в кождім середовищу, де творить і працює — а в якім середовищу він в нас не працював? — все мов одноголосно вибраний провідник. Все той, хто показує і веде, навчає і приказує, той, що перший зачинає, а останий відходить.

Ні — він не тільки творець нашого найновійшого педаґоґічного напряму в школі.

Він не тільки творець нашого Сокола та нашої руханкової культури. Він тим самим і один з творців та орґанізаторів нашого Січового Стрілецтва та сих наших народних борців, які нам здобували та здобувають Самостійну Україну. Його ціла нечувано невтомима і чудово розумна, европейським образованем підготовлена праця вже там, в найперших своїх початках, в шкільній комнаті все мала і має на приміті, вивчити і виховати хлопчину на будучого громадянина та на члена европейського, культурного суспільства. І те сей справжний учитель культурної праці в нас, той наш добрий Европеєць, має всюди на оці. Чи він працює в одній з наших видавничих інституцій, чи орґанізацийно-громадській, чи спортовій, чи науковій — всюди ідеал народньої культури, а з тим і ідеал народнього визволеня — се його найвисше і одиноке завдане. На вівтарі сього ідеалу поклав він — примір в нас

дуже рідкий — сливе ціле свое велике майно, весь свій талант, всі свої сили, справді все те, що е Його добром і житем. А поклав він їх жертвою для народа з радісною готовостею того, про кого кажемо:

Провідник з Божої ласки[1].

Співробітник.

[1] В хвили, коли кінчимо редакцію нашого календара, працюе проф. Боберський для народної справи — в Америці. З яким успіхом — про те дуже цікаво читати звідомленя в наших амер. часописах. І так инше „Народне Слово", ч. 32. (Пітсбурґ, Америка), що „такої кількости людей на якомусь викладі, як се було на лекції галицького ґімназ. вчителя Івана Боберського про події в Галичині і Наддніпр.-Україні — Ню Йорк ще не бачив. Прелеґент викладав півтретя годин при ілюстрації світляних знимок . . ."

М. ЧЕРНЯВСЬКИЙ.

Пан та ратай.

На горі — послухай, зоре, —
Вбогу ниву ратай оре.
Плугом скиби чорні крає,
Зґраї крюків розганяє.
Іде пан . . . ти-ж слухай, зоре!
До плугатора говоре:
„Кидай, хлопе, сивих, плуга —
В мене є тобі послуга.
Будеш ти — чи чуєш, зоре? —
Жити в мене — пан говоре,
Будеш ласо, їсти, й пити,
Будеш в золоті ходити.“
Ратай став. Ось слухай, зоре!
Очі звів: скрізь степ, мов море . . .
Глянув панові він в вічі
І такі говоре річі:

„Пане мій..!“ — Чи чуєш, зоре? —
„І в степу мені не горе!
Тай кому-ж той степ орати,
Хлібом зерном засівати?
Славен той — ти-ж слухай, зоре —
Хто сам на сам лихо збсре...
Нам діди отак мовляли.
Не піду я в підлипайли!
Гей, ви, сиві!“ Чула. зоре?
Знов плугатор землю оре.
Пан стоїть... „Якіж завзяті“ —
Каже — „хлопи наші клятi..!“

Василь Стефаник.

Май.

Данило чекав коло білої брами, дивив ся в панський город як злодій і не важив ся зайти.

Ніби я знаю, ци суда можна йти, а як вібіжит та даст у писок, а я вітки знаю, що не даст?

То були біленькі, рівненькі стежки по панськім городі і він за них бояв ся бійки, бо лишень ними він міг до двора дістати ся. Поки що чекав коло брами.

Всі мужики, богато їх міліонів, уміють чекати довго і терпеливо. Як пан є в канцелярії, то вони чекають стоячи. Аби їх було не знати як богато, то не дадуть зі себе найменшого значка житя. Стоять тихонько, лиця їх поволеньки бовваніють, а вираз з лиця зсуває ся десь на плечі під сорочку. В стоячим сні вони півпритомні і безмежно байдужні, а урядник посеред них подобає на чорну мушку, що в густий мід залізла. Крайному тому, найблизшому до урядницького стола, найгірше, бо він не може запасти в цілковитий сон. Він що хвилі розтягає очи аж під чупер і оглядає ся неспокійно. За ним пролуплюють очи і оглядають ся

сусіди і неспокій крайного бушуе аж до остатнього, до того, що спер ся до печі. Той крайний як вітер на ниві все неспокоїть всі колоски від дороги аж до суголовків.

Як пана нема в канцелярії, то вони сідають. Добро для них пів годинки спочивати, добро як хоч одна рука або одна нога відпочине. Злізають ся на купу і присідають собі всякі частини тіла. Одні капелюхи тримають осторожно, аби не зімняли ся. Як вже добре стиснуть ся, то починають до себе шепотом говорити.

— Якби так трохи покурив люльки?

— Лишіт гет.

— А тютюн маете купований?

— В мене на городі росте.

— Не говоріт, бо ще хто почуе та . . .

Тоді всі запихають руки в пазухи і засувають свої скрутки з переду пазухи аж за плечі, бо ануж яка нужда пошукае! Шепти стихають, лиця деревіють, слина випливае з губів, а голови падають у долину. А як лучить ся між ними який нетерплячий, то він так, як той крайний не дасть свім спокійно на підлозі посидіти. Бо або рука йому затерпне, або якась біда його в сам хребет так ушпилить, що він не видержить і порушить ся. За ним заворушать ся сусіди і гармонія взаїмного натиску пропадае. Починае ся уклад ніг і рук нáново і знов якась біда його руйнуе.

— Такі люде нетерплячі, що Господи! — скаже якийсь витревалий і зараз таки замкне очи.

Отак вони всі чекають та так чекав і Данило коло брами, хоч був сам один. На него спадала сонність і байдужність і думки його мішали ся

одна поза другу. Як він йшов до пана, то мав дуже ясний плян. Побачивши його, він мав скинути капелюх з голови і йти проти него так, як бузьок по млаці ходить — обережно, поволеньки, аби панського каміньчика не вразити. Як наблизить ся вже дуже, то має витріщити очи на пана і дивити ся так, аби пан собі погадав: Се якийсь дуже бідний! Потім приступить до руки, поцілує її з обох боків, дотулить ся чолом долоні і трохи подасть ся назад. Спустить плечі в долину, шпурне капелюх поза себе на землю, обітре рукавом губи і стане говорити.

— Я прийшов до пана наймити си. Переднівок дуже прикрий, дітий маю четверо, а на то лишень латка города. Наймати си мусю, а роботу кожду знаю, бо я заробний чоловік. Та просю божої ласки тай панської, абим си погодили та аби пан дали мині корец орнарії таки зараз, аби дали жінці межи діти, а до служби я можу зараз ставати.

Перше слово пана буде:

— Ти відай злодій?

— Я, пане, ще чужого стебла не поруштав.

— Чого брешеш, лайдаку, а тож подумана річ, аби мужик не крав?! Хиба ти не мужик?

— Я цалком простий мижик, але я чужого не любю кивати.

— Тос певне піяк?

— Я з горівков собі не захожу, бо нема вітки.

— Гавкаєш як пес, та ти би вмер бев горівки!

— Без горівки не вмер би, а без хліба тай можна!

— Ти з мудра мині відповідаєш, бо ти був у криміналі, та там тебе розуму навчили.

— А най мене Бог боронит! Я половину віка свого збув, а ще моя нога в арешті не була.

— А на щож ти стілько дітий натеребив?

— То Бог, пані, дає діти.

— То піп тебе такого навчив?

— Я з попом собі не захожу, бо то гроші коштує, я й до церкви не хожу, бо не маю в чім.

— То ти радикал тай не даєш попови з себе шкіру здирати?

— Я аби хотів що попови дати, то не дам, бо не маю, а він аби хотів здерти, то не здре, бо не має що здерти. Ми таки не сходимо си...

Він знав наперед, що пан мусить чоловіка з болотом змішати, що мусить посміяти ся, аж потім прийме його на службу. Йшов певний себе, аж коло брами припер ся. То був двір на другім селі і він не знав, куди заходить ся до него. А двір до того стояв на полі і не було кого спитати ся. І Данило чекав. Його ясний плян затемнював ся, він чухав ся в потилицю і несміливо заглядав у город.

— Вони тими стежками ходе собі на спацерок, бо, аді, як усипали піском.

Його очи блукали довго, аж спинили ся на павуні, що блискотів перед двором.

— З оцего фоста мав би якис ґрейцірь, аби так забіґ та обома руками замотав си в него... Не знати, ци мнясо его добре їсти?

Він оглянув ся по хатах.

— Цес має того поля доста тай робит коло хліба добре. Ба, де він тото все подіває?

Його думки розлітали ся на всі боки.

— Весна така красна, така красна, що раз!

Чим далі, він нічого не спостерігав. Сидів як стовп і чув, що буде спати. Аби не дати ся, він роздирав очи, потерав рукою лице і виглядав на нещасливого борця, що от-от здаеть ся на ласку і неласку ворога. За часок звалив ся одним боком до берега і видко хотів так урядити ся, аби ніби спати, а ніби чекати. Потім потягнув ся цілий і замкнув очи. Не проспав ся ще одної цілої мінути, як щось йому шепнуло:

— Спи, спи під панцьков брамов та фірман так упереже батогом, що кров сикне!

Він зірвав ся, перестрашив ся, оглянув ся доокола себе і станув як підстрілений. Стояв секунду, махнув рукою і пішов від брами на лан. Заліз у траву і розложив ся до доброго сну. Привижав ся йому пан і його руки і білі стежки. Пан йому десь казав, аби поклав капелюх на голову, але він не хотів.

— Я, проши пана, бідний чоловік, я не можу покласти капелюха на голову, бо я бідний, такий бідний чоловік . . .

Солодкий сон нагонив ті привиди і він спав спокійно.

Сонце реготало ся над ним, посилало до него свої проміня, пестило його як мама рідна. Квіти цілували його по чорнім нечесанім волосю, пільні коники його перескакували. А він спав спокійно, а чорні ноги і чорні руки виглядали як приироблені до його цеглястого тіла.

Полковник У. С. С. ВАСИЛЬ ВИШИВАНИЙ.

В горах . . .

З далека чую згуки тихі,
Несуть ся тужно і поволі,
Звучать вони, як рідна пісня,
Якої ще не чув ніколи . . .

З верхів далеких гень несе ся
Глибоко в серце заглядає —
Все рідний край у ній я бачу,
Вона весь біль мій усуває.

Солодко так звучить і мило
В краю Гуцулів, в полонині —
І повна радощів для тебе
Звучить у серці й батьківщині . . .

* * *

Надія.

(Посвята Гуцулам.)

О хмари, що в сторони рідні ідете,
Гуцулів всіх щиро вітайте —
О птиці, що в гори на південь пливете
З вітанням од їх повертайте.

В неволі самотний я тужу й сумую,
Далеко народ мій і гори —
І, зданий на ласку судьби, тут нудьгую,
Мій Боже, дай знести це горе.

Я сильно надіюсь, що прийде хвилина,
Весь світ запалає огнями —
І воля народів, щаслива година
Й братерство воскресне між нами.

В неволі.

* * *

Чорногора.

Сріблом сяє сніг в Карпатах,
А під захід червоніє . . .
У долині хліб на нивах
Перед жнивом золотіє —

Жар на заході сумерку
Галас праці в день несе ся:
Мовчки тут вже ніч надходить —
Пісня пташки ще не рве ся.

В яснім світлі місяченька
Черемош внизу сріблить ся —
Піп Іван високий білий
На сторожі там держить ся . . .

П. КАРМАНСЬКИЙ.

Ви хочете, щоб ми вас полюбили...

Ви хочете, щоб ми вас полюбили
І катови стиснули руку дружно?
Безсоромні! Чи можем ми байдужно
Дивити ся на тисячні могили,
Що виросли з огненних наших мук
Як архитвір злочинних ваших рук?

Ви хочете, щоб ми серця стиснули
І власну кров смоктали мимовільно?
Ви бачили, щоб жертви добровільно
Летіли в рот неситої акули?
Впивайте ся, пянійте кровію —
Та не дуріть себе любовію.

Простити вам і забуттю оддати
Те, що в душі нарите плугом болю?
Та чи простять гроби героїв в полю
І ті хрести, що тужать поруч хати?
Та чи простить злочинців біль сиріт,
Що клонять ся бадиллям край воріт?

Колись, колись ми здавимо ридання
І радість нам зі серця камінь здійме.
І ми тоді отворим вам обійми.
Це буде вам „послідне цілування...“
Тоді петля грозитиме не нам,
А вам, катам, що хулять небесам.

Проф. Ф. ШВЕЦЬ

Член. Директорії.

Д-р О. КУЛАЧКОВСЬКИЙ

Знимка з молодших літ

Д-р Олександер Кулачковський.

„Ви, поети та писменники, щасливійші... Як що у вас е справді талан та культурне середовище житя, то ваші твори скорше чи пізнійше стають загальним добром суспільства, тим люблячо береженим добром, якому на імя — культурний скарб. А ми, робітники насущної духової праці, не втішаемо ся сливе ніколи признанем одушевлених читачів та читачок. Важка-преважка праця цілого житя е иноді в нашому труді — але кілько з наших людей знае про неї? А з тих, що знають — кілько оцінюе її як слід?

Дивлю ся притім на сивіючий волос мойого любо ввічливого господаря, і призадумую ся мовчки над його словами про важку працю цілого житя. Так справді — в нього е право говорити про трудовито перепрацьоване жите. Від двайцятьтрьох літ аж до останних днів старої Австрії вів він редакцію українського виданя „Вістника законів державних“ у Відні, — день за днем, місяць за місяцем, рік за роком, все в робітні, все на становищу, та все творчо трудовитий.

— А пригадуете собі, як ми тоді, в суботу перед Зеленими святами, перепрацювали цілу ніч аж до білого ранка? Не забули ще, правда, що не забули?

Д-р Кулачковський глядить тут на мене мягким поглядом любого души спомина, а й мені чудно мило згадати сю колишню працю. Ні, я її не забув. Ні мойого скромного труду я не забув, ні сього хисту, з яким д-р Кулачковський сливе цілих дванайцять годин диктував мені під перо язиково взірцевий український переклад найтяжших місць німецького оригінала.

— Се ми тоді про машини писали — правда, пане раднику? На десять слів німецького оригінала було девять таких, що зними в буденнім житю не стрічаемо ся. Але Ви для кождого знайшли чистий український звук, добуваючи його по найбільшій части вперве зі скарбниці нашої словні. Ще нинішнього дня тямлю, як Ваш робітний стіл покривали все наші найкрасші язикові жерела: Номис і народні пісні, Шевченко і Марко Вовчок, Куліш і Грінченко, Желехівський і Верхратський. Справді — аж жаль иноді, що стільки науково дорогоцінної праці ішло на таке строго фахове діло, як Вістник законів! —

Мій погляд паде тут на двайцять і три грубих річників Вістника, видвигненого предовгим рядом на великому столі робітної кімнати, і знову я почуваю цілу вагу слів про важку-преважку працю цілого житя. Але радник Кулачковський відповідае:

— Воно правда, що се було строго фахове діло. Але моїм обовязком вважав я робити його так, начеб призначене воно було для найширших кругів нашого громадянства. Ні — не жалуйте, що висліди праці над „Вістником“ — замкнені

тільки в його річниках! Воно може само собою байдуже, на якому місці приходить ся науковому здобуткови являтись вперве. Головна річ — стремліне та творча воля дослідника. А ними я намагав ся руководити все і всюди. Прошу — погляньте. От річник, в якому е й Ваша співпраця, — пізнаете його?

Очевидно, що пізнаю його. Нема там, правда, жадної співпраці з мойого боку, бо я тільки писав під диктат редактора, але д-р Кулачковський цінуе кожду працю в його бюрі все з найдальше ідучим признанем, і може саме тому праця його і праця в нього кождому його співробітникови така незабутня. І зараз я пригадую собі, як дуже я колись чудував ся, пізнавши вперве, яке то прекрасне, але й яке несказано важке культурне діло творив д-р Кулачковський для свойого суспільства протягом дваицятьохтрьох літ самотою у своїй хаті на затишному Гіцінґови. Перенявши редакцію „Вістника“ в р. 1896 по смерти **Івана Головацького**, не-юриста, маніпуляцийного урядовця при міністерстві Кр. Об., мав він як редактор з такою спадщиною до діла, що не тільки не представляла собою жадної наукової вартости, але не мала в собі навіть зглядної поправности нашої буденної мови. Попередник д-ра Кулачковського орудував ось — найпоганійшим язичіем, і переводив державні закони на нашу мову меньше більше тою чудернацькою кацапщиною, якою колись блаженної памяти **Левицькі** переводили в нас Шіллерову „Борбу со смоком“ та „Пісень про дзвін“.

Ще сьогодня хвилюе ся д-р Кулачковський,

коли йому доводить ся згадувати ріжного рода „или“, „происхожденія“, „вещества“, „сохраненія“, „підпринимательства“ та, инші язикові дивогняди давного „Вістника“.

— Представте собі — оповідае він мені ще й нині повний живого негодованя — просто страшну суматоху язикових дивоглядів в стилю „Галичанина“, кумедних польонізмів та просто безглуздих ґерманізмів („учрежденія“, „статскій“, „поперсе“), а будете мати поняте про колишнього „українського“ Вістника.

— Ось Вам ориґінал одного з його чисел.

— Прошу, придивіть ся йому добре.

Д-р Кулачковський розгортае передімною кілька зжовклих вже випусків, а я читаю:

Рочник 1882. Вѣстникъ законовъ державныхъ для королевсть и краѣвъ въ державной Дꙋмѣ застꙋпленыхъ . . . Издано и розослано . . .

А тепер прібка текста:

§ 4.

Експертиза составити ся мае къ той способъ, же предстоятель дотычного цлового оуряда и привозитель въ теченіи осьми дней послѣ домаганія експертизы, именꙋютъ каждый одного рѣчисвѣдомого сꙋдію полюбовного. При ровности голосовъ, или на жа-

даніє привозителя сейчас при составленіи полюбовного суда, мають оба рѣчисвѣдоміи избрати третого судію полюбовного. Єсли о семъ выборѣ не состоитъ ся межи ними согласіє, то третого полюбовного судію именуе президентъ принадлежного суда торговельного, а если таковый не сущеструє, то предстоятель принадлежного суда повѣтового.

Полюбовный вырокъ мусить выданъ быти въ теченіи осьми дней послѣ именованія полюбовныхъ судіевъ.

Досить!

А прецінь — говорить далі мій господар — такі елябора ти ішли всеж такий між народ, до кождої української громади, і представляли собою таким чином безумовно дуже грізний, протинародний чинник — ні? Так я зараз з початку моеї редакторської діяльности добачив у „Вістнику" — один із середників нашої боротьби проти затіїв наших найтяжших ворогів, кацапів та Ляшні, і рішив ся протиставити язиковим святотацтвам мойого попередника цілу достойність, цілу красу та ціле богацтво нашої чудової рідної української мови . . ."

Я бачу тут, як в д-ра Кулачковського горіють щоки, і почуваю, як в нього тремтить при тих словах кождісінький нерв. Се ось один з тих рідких вже тепер людей, які про всяку велич, про всяку красу говорять повні горіючого захвату, діймаючого най-

глибшу душу. З яким же захопленем він в силі відчитувати вам великі місця з Шевченка та вказувати на їх найтонші краси — можу собі виобразити, як гарно вчив він української мови в Theresianum, як перший україніст тут. А з яким знанем і як дуже цікаво почне він вам говорити про спірні язикові питаня, нехай воно і найдрібнійше! Все повний найглибшого знаня та найглибшого — переконаня. В д-ра Кулачковського є жагуча односторонність тих, що жиють своєю виборeною правдою та своїм ідеалом.

Час в його товаристві минає швидко, наче при читаню дуже займавого писменника. Я прийшов до нього ще пополудні, — а нас вже вгортає тиша погідного весняного надвечора. Але якже воно тяжко вичерпати всі ті теми, які піддає зміст двайцятьтрилітного збірника „Вістника“ — та оцінити як слід вартість словні, сотвореної тут д-ром Кулачковським! Се ось тільки в одній третині — чисто правнича, законодатна словня. А поза нею ми стрічаємо тут словню з области фізики і хемії, ботаніки і зоольоґії, медицини й ветеринарії, словню з области соборного промислового і торговельного житя, словом — малий язиковий космос. Бо кожда область горожанської та державної творчости, якої закони нормував Вістник, вимагала для себе своєї словні. Ось розглядаючи постанови про цлову тарифу, находимо тут трохи нецілу орієнтальну фльору і фавну, яких кождий плід та витвір треба було назвати по українськи. Або ці просто жорстокі та сливе непоборимі трудности, які справляли постанови німецького ориґінала про ріжні галузи

фабричного промислу тим, що приходилось шукати слів на означене несчислених складових частин великих машин та промислових заводів та приладів.

Правда який чужий вам сей німецький текст, вам — ґерманістови? А прочитайте, прощу, український переклад.“

Читаю. І є в мене тільки одно враження: Що сі неоцінені язикові здобутки „Вістника“ Д-ра Кулачковського не сміють почивати собі в завершених томах. Що се не проста собі насущна духова праця, а культурний скарб, який повинен стати духовою власностею як найширших кругів нашого суспільства. І я говорю з моїм достойним господарем про великий словар нашої мови, який він повинен нам як найкрасший монумент своєї словесної творчости лишити по собі.

Та тут отвирають ся двері від їдальні, і дружина пана радника, добродійка Олена, просить нас із чемною усмішкою до вечері.

Гостина, така дуже щира, справді українська гостина, се живло пані Олени, бо вона, як і її чоловік — людина невсипущої праці. — Моя дружина в найкрасшім значіню сього гарного українського слова — помічає з теплою усмішкою радник.

І ми ще довго довго разом сидимо, на перекир годинникови з зазулькою, яка швидко виспівує одинайцяту. Бо се вже так водить ся, що в товаристві д-ра Кулачковського години минають скоренько, а тут вже й пора пращати ся.

Д-р Остап Грицай.

ЗОЛОТІ СЛОВА

з творів

Т. Шевченка.

. . . Слава не поляже;
Не поляже, а роскаже,
Що діялось в світі,
Чиа правда, чиа кривда,
І чиї ми діти.
Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине . . .
От де люде, наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменя,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово . . .

„До Основяненка.“

. . . Може найдеться дівоче
Серце, карі очі,
Що заплачуть на сі думи, —
Я більше не хочу.
Одну сльозу з очей карих,
І—пан над панами!

„Думи мої, думи мої, лихо мені з вами.“

Все йде, все минає — і краю немає . . .
Кудиж воно ділось? Відкиля взялось?
І дурень і мудрий нічого не знає.
Живе . . . умірає . . . Одно зацвіло,
А друге завяло, на віки завяло,
І листя пожовкле вітри рознесли.
А сонечко встане, як перше вставало;
І зорі червоні, як перше плили,
Поплинуть і потім; і ти, білолиций,
По синьому небу вийдеш пагулять,
Вийдеш подивиться в жолобок, криницю
І в море безкрає, і будеш сиять
Як над Вавилоном, над його садами,
І над тим, що буде з нашими синами . . .“

„Гайдамаки.“

Сини мої, Гайдамаки!
Світ широкий, воля, —
Ідіть, сини, погуляйте,
Пошукайте долі!

„Гайдамаки.“

Гетьмани, гетьмани! Якби то ви встали
Встали, подивились на той Чигирин,
Що ви будували, де ви панували!
Заплакалиб тяжко, бо виб не пізнали,
Козацької слави убогих руїн . . .

„Гайдамаки.“

Гомоніла Україна,
Довго гомоніла,
Довго, довго кров степами

Текла, червоніла.
Текла, текла, тай висохла,
Степи зеленіють;
Діди лежать, а над ними
Могили синіють . . .

„Гайдамаки.“

Тажко, важко в світі жити,
Спроті без роду;
Нема куди прихилиться, —
Хоч з гори та в воду! —

„Тяжко . . .“

Світе тихий, краю милий,
Моя Україно!
За що тебе спльондровано,
За що марне гинеш?
Чи ти рано до схід сонця
Богу не молилась?
Чи ти діточок непевних
Звичаю не вчила?

„Розрита могила.“

. . . Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить,
І помоляться на волі
Невольничі діти.

„Суботів.“

Не вмірає наша правда,
Не вмірає воля;
І неситий не виоре
На дні моря — поля,
Не скує душі живої
І Слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога.

„Кавказ.“

В своїй хаті — своя правда,
І сила і воля.

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра.

Схаменіться! будьте люде,
Бо лихо вам буде:
Розкуються незабаром
Заковані люде;
Настане суд . . .

Умийтеся! образ Божий
Багном не скверніте!

Якби ви вчились так, як треба,
Той й мудрость би була своя;

Доборолась Україна
До самого краю:
Гірше Ляха свої діти
Ії розпинають.
Так як пиво, праведную,
Кров із ребер точать.

Учіте ся, брати мої!
Думайте, читайте.
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь:
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Чужі люде цураються,
В хату не пускають,
Свої діти — мов чужії,
І немає злому
На всій землі безконечній
Веселого дому . . .

З „Посланія."

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою злою кровю
Волю окропіте!
І мене в семьї великій,
В семьї вольній новій,
Не забудьте помянути
Незлим тихим словом!

„Заповіт."

Озовітеся, заплачте,
Німії, зо мною
Над неправдою людською,
Над долею злою!
Озовітесь!

„Відьма."

. . . Годіть,
Смирітеся, моліteсь Богу
І згадуйте один другого;
Свою Україну любіть,
Любіть її . . . во время люте,
В останню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть!

„Чи ми ще зійдемося знову . . .“

Не весело на світі жить,
Коли нема кого любить.

„Княжна.“

Ох діти! діти! діти!
Велика Божа благодать!

ibid.

Боже мій з тобою,
Мій краю прекрасний, роскішний, багатий!
Хто тебе не мучив? Якби росказать,
Про якого небудь одного магната
Історію-правду, то перелякать
Саме пекло можна, а Данта старого
Полупанком нашим можна здивувать.
І все-то те лихо, все, кажуть, од Бога!
Чи вжеж йому любо людей мордувать,
І надто сердешну мою Україну?!
Що вона зробила? За що вона гине?
За що її діти в кайданах мовчать?! . . .

„Іржавець.“

Ну, що́-б, здавалося, слова?!
Слова та голос — більш нічого! . . .
А серце бється, ожива,
Як їх почує. Знать, од Бога
І голос той, і ті слова
Ідуть між люде . . .

„Ну що́-б здавалося слова . . .“

„Немає гірше як в неволі
Про волю згадувать . . .“

Г. З.

У нашім раї, на землі,
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.

Слово „мамо“ — великеє, найкращеє слово!

Мати Покритка.

. . . Добре жить
Тому, чия душа і дума
Добро навчилася любить . . .“

„Буває, иногді, старий . . .“

. . . А ми дивились і мовчали,
Та мовчки чухали чуби,
Німії, подлії раби,
Підніжки царськії, лакеї . . .

„Юродивий.“

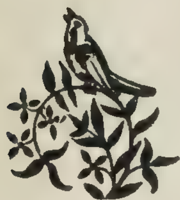
. . . Возвеличу
Малих оттих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово . . .

Подражаніє XI. псалму.

Ми серцем голі до — голá!
Раби з кокардою на лобі,
Лакеї в золотій оздобі,
Онуча, смітя з помела
Його Величества . . . тай годі.

„Во Іудеї, во дні они . . .“

І день іде, і ніч іде . . .
І, голову схопивши в руки,
Дивуєшся: чому не йде
Апостол правди і науки?!

Любка Колесса.

— Між тими мистцями, що поза межами нашої рідної землї ширать добру славу України, здобула собі визначне місце молода, бо ледви сімнайцятьлійтна тепер пяпістка — Любка Колесса. З блискучим успіхом скінчила вона іспитом зрілости віденську музичну Академію, яка признала їй, як найліпшій абсольвентцї почесний дипльом і рояль Безендорфера. Опісля перейшла до „Школи мистців“ (Meisterschule), де під проводом проф. Зауера, одного з найбільших сучасних пяністів вибила ся понад рівень своїх товаришів і товаришок, вийшла переможцем в артистичному турнірі, яким був державний, т. зв. дипльомний іспит, і здобула державний дипльом та найвисшу державну премію. Після кождого прилюдного виступу, яких чимало було вже в часі побуту в Академії, набирало імя Любки Колесси чим раз ширшого розголосу в музичнім світі Відня, до чого значно причинили ся особливо її гра на Академії в музичнім тов. Брамса, та її власний концерт.

Цілий ряд музичних критиків, між якими бачимо такі імена як Ю. Бітнер, Ю. Корнґольд, Кралік, Да-

Любка Колессу
1916

міш і и. висловлюють ся про її гру з великими похвалами, рівнаючи її до Клари Шуман. З усіх тих критик наведемо лише критику знаменитого музика компоніста і критика Юл. Бітнера:

„Було се ще зовсім молоденьке дівчатко, коли перший раз грала переді мною. Не трудно було вже тоді пізнати в дитині великий своєрідний талант, що заповідав найкращі надії. Нині вона ті надії світло сповнює. Під проводом Зауера розвинула ся вона величНо, а при тім найгарнійше, те, що не втратила нічого зі своєї природности, зі своєрідного темпераменту. В її грі дзвенить поезія і розмах України.“ —

Послідний самостійний концерт Любки Колесси — уладжений в салі „Концертного Дому“ у вінчаний був її великим успіхом, що ворожить нашій землячці світлу майбутність.

Дещо цікаве.

Між пословицями чужих народів — пословиці Китайців дуже замітні своєю второпностею. Ось деякі з них:

Стіна спитала в цьвяха: „Чого діравиш мене?“ А цьвях відказав: „Спитай в того, хто прибиває мене.“ „Людина має тисячу плянів що до себе, Провидіне-ж один-одинокий що до людини.“ „Гроші — добрий слуга, а поганий пан.“ „Мужі в товаристві слухають себе взаїмно, а жінки приглядають ся собі.“ „Коли ти спалахнув гнівом — сядь.“ „Той, хто спішить ся, не є ніколи мудрий.“ „Коли пєш воду, то згадай про її жерело — та не забувай про початок твойого істнованя.“ „Красше гарні сусіди, чим погані свояки.“ „В театрі лають ся найголоснійше ті, що прийшли туди без грошей.“ „Всі пальці не можуть бути рівно довгі . . .“ Легше є навідувати ся до другів, як з ними жити.“

* *
*

Один, відомий зі своїх проступків злочинець засуджений був за душегубство на кару смерти. Та сього дня, в якім йому оповіщено сей присуд, він занедужав важко на запаленя легких, через що й почали його у вязници дуже пильно лічити. Се трівало довший час, аж нарешті він так подужав,

що став цілком здоров. Тоді той лікар, який його лічив, подав те начальству суди з осьтакою примі́ткою до відома: „Лічене відомого засудженця покінчене з таким успіхом, що кара смерти може бути на нім виконана без шкоди для його здоровля.“

* *
*

Свого часу були членами одного звісного німецького наукового товариства два визначні професори, Ріннер і Брандіс, які однак взаїмно не любили ся. Тому один другому часто старав ся докучити. Одного разу професор Ріннер сів собі проти звичаю на місци, да звичайно звик був сидіти професор Брандіс, та голосно сказав: „Сьогодня, мої панове, я сиджу на місци, з якого вільно говорити найбільші дурниці.“ На те Брандіс не надумуючи ся відказав спокійно: „Початок, пане товаришу, справді дуже дурний, прошу тільки так далі.“

* *
*

Покійний папа Лев XIII. вмів не лишень незвичайно гарно поводити ся з людьми, але й зміг бути чудово злосливий там, де того на його думку було потреба. Оповідають, що за часів, коли він ще був нунцієм в Брукселі, один член французького посольства, який правильно стрічав ся з ним на двірських прийомах, старав ся при кождій нагоді вивести достойного представника папи з рівноваги дуже сміливими оповіданями — про жінки та любовні пригоди. Та Лев все вмів йому влучно відповісти.

От раз, сидячи обіч нунція, французький посол подав йому свої папіроски, але в такий спосіб, що Лев мусів добачити малюнок дуже неприлично зодітої жінки на передовій стороні папіросниці. Та Лев взяв з найчемнійшим усміхом папіроску, закурив її, але вказуючи на згаданий малюнок спитав:
— Се портрет вашої жінки, ексцеленціє?

* * *

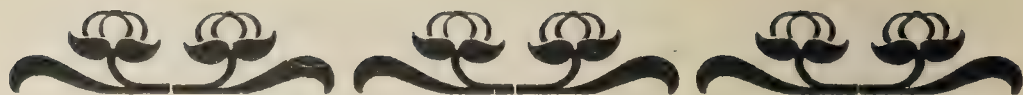
Підчас одної великої екзекуції в Парижі довело ся сповняти уряд ката ще молодому чоловікови, в якого поки-що не було багато вправи. Але тому, що він на перекир свойому занятю цілком не був жорстокий і почував, що його невправність дає ся в знаки засудженцям, він проти одного з них вважав потрібним оправдати ся і сказав:
— Простіть, добродію, що так воно пияво йде, але я тут урядую перший раз.“ А на те чемний засудженець відказав: „Я зі свойого боку прошу вас простити мені, що справляю вам такі трудности, — але мені також вперве стинають голову.“

* * *

Славний американський гуморист Марк Твайн запрошений був раз одним антіалькогольним товариством в Чікаґо, виголосити відчит в користь елевтерийної пропаґанди. Твайн, — гарний прелеґент — згодив ся радо, і в означенім часі та місци почав свій відчит. Та тільки він отворив уста і промовив перші слова, численно зібрана публика

бухнула сердечним сміхом. Твайн, який і на думці не мав говорити щось смішне, перервав відчит, а звертаючи ся до слухачів, попросив поважним тоном о увагу. Тут нова сальва реготу. Твайн почав хвилювати ся та вже таки ганьбити авдиторію, — але щож? Чим гнівливійше він гукав, то слухачі аж клалися зі сміху — думаючи очевидно, що цілий його виклад та його гнів і остаточне обуреня належать до — з гори уложеної гумористичної проґрами. Колиж він нарешті повний люти крикнув: „З худобою не говорю“ — його одушевлені слухачі схопили на руки і з тріюмфом винесли з салі.

НАДІЯ КИБАЛЬЧИЧ.

З тюремних мотивів.

Із нашої муки, із нашого горя
Хвороби й неволі
Згартує ся сила, що лихо поборе
Для кращої долі.

Мені отся думка немов одчиняє
Замкнутії двері,
Мені отся думка журбу розганяє,
Що владна тепера.

Мені отса думка все втішне говоре . . .
Й мені так здає ся,
Що з нашої муки, із нашого горя
Та воля скує ся.

Одесса. Вид на залив.

Що варта видіти у Відни.

Музеї:

— afrikanisches, der St. Peter Claver-Sodalität, I. Bäckerstrasse 18. В будні дні від 9—12 і від 2—6, в неділі і свята від 9—12 і від 2—5. Вступ 20 с.

— anatomisches, der Universität, IX. Währingerstrasse 25. В суботу від 9—1. Вступ 40 с.

— Antiken-, im Theseus-Tempel, I. Volksgarten. В понеділок і четвер від 9—1, 20 с.

— städt. Feuerwehr-, I. Am Hof 10. В неділю від 9—12.

— geologisches, III. Rasumoffskygasse 23.

— gewerbe-hygienisches, I. Ebendorferstrasse 6. Щоденно від 10—4, в неділю від 9—1. Безплатно.

— Gewerbe-, technologisches, des n.-ö. Gewerbevereines, IX. Währingerstrasse 59.

— der Gipsabgüsse, Akademie der bildenden Künste, I. Schillerplatz 3. Щоденно, з виїмком понеділка від 10—1.

— Heeres-, X. Heeresmuseum. Від 1. IV. до кінця вересня: в понеділок, вівторок і четвер від 9—1; в середу, пятницю і суботу від 1—5; в понеділок, вівторок і пятницю 1 К, зрештою безплатно. Від 1. X. до кінця марта: у всі дні від 9—1, 1 К; в четвер безплатно і в неділі та свята через цілий рік від 9—1 безплатно.

Музеї:

— histor., der österr. Eisenbahnen, XIII. Mariahilferstrasse 212.

— historisches, der Stadt Wien (также: Lueger-Zimmer), I. Rathaus. У вівтор і четвер від 9—2, в неділі і свята від 9—1 безплатно, в инші дві від 9—2 вступ 2 К.

— jüdisches, товариства для збираня і консерв. штуки і памяти. історичних жидівства, II. Malzgasse 16. В суботу від 11—1 безплатно. В неділю від 11—1, вступ 20 с. Від 15 V.—15. X. замкнено.

— für Kunst und Industrie, Oesterr., I. Stubenring 5. Щоденно (з виїмком понеділка) від 9—4, в неділі і свята від 9—4, в цьвітни аж до вересня від 9—1. Вступ у вівторок і середу 60 с., в инші дні безплатно.

— kunsthistorisches, I. Burgring 5. В неділі і свята від 9—2; у вівтор, середу, пятницю і суботу від 1. IV.—30. IX. від 9—3; від 1. X.—31. III. від 10—3 в неділю, вівторок, пятницю та в свята безплатно, в середу і суботу 1 К.

— naturhistorisches, I. Burgring 7. В неділю від 9—2, понеділок від 1—4, середу, четвер і суботу від 10—3, від 1. IV.—30. IX.: в неділю від 9—1, понеділок від 1—5, середу і суботу від 9—3, четвер від 9 - 2 безплатно, в середу і суботу 1 К.

— niederösterr. Landes-, I. Wallnerstrasse 8. У вівторок і четвер від 9—2 1 К; в середу від 9—2, в неділю і свята 9—12 безплатно.

— Polizei-, IX. Elisabethpromenade. У вівторок і пятницю від 10—12 (за попереднім дозволом директора музея).

— techn., für Industrie und Gewerbe, XIII. Mariahilferstrasse 212.

Музеї:

— für österr. Volkskunde, I. Wipplingerstrasse 43. У будні дні від 9—4, вступ 1 К; в неділі і свята від 9—12, вступ 10 с.

Waffen-, städtisches, I. Rathaus. У вівторок і четвер від 9—2 60 с., в неділю від 9—1 20 с.

Памятники (Monumente):

— Архикнязя Карла (на кони), I. Heldenplatz (напротив Бурґу).

— Бетофена, I. Lothringerstrasse (Beethoven-Park).

— Ґета, I. Albrechtsgasse.

— Ґрільпарцера, I. Volksgarten.

— Ґуттенберґа, I. Lugeck.

— Цісаря Франца Йосифа, XIII. Hütteldorferstrasse, перед кадетскою школою.

— Цісаревої Єлисавети, I. Volksgarten.

— Цісар Франц I., I. Hofburg.

— Цісар Йосиф II. (на кони), I. Josefsplatz.

— Цісарева Марія Тереса (між Гофмузеями).

— Ляннера і Стравса, I. Rathauspark.

— Моцарта, I. Albrechtsplatz.

— Радецького, I. Stubenring (перед Міністерством війни).

— Юлій Цезар, Саллюст, Т. Лівій, Тацит, Полібій, Геродот, Ксенофонт — перед парляментом.

— Шіллера, I. Schillerplatz.

— Шварценберґа, I. Schwarzenbergplatz.

— Теґетгофа, II. Praterstern.

Церкви:

— Августинів, двірска пароxіяльна (Augustiner-Hofpfarrkirche), I. Augustinerstrasse.

— Капуцинів (Kapuzinerkirche), I. Neuer Markt. Також цісарска гробниця (Kaisergruft), лиш в будні дні від 10—12.

— Карла (Karlskirche), IV. Karlsplatz (коринтскі стовпи, імпозантна копула).

— Мехитарістів (Mechitaristenkirche), VII. Neustiftgasse 4 (вірменьска).

— св. Стефана (Metropolitankirche zu St. Stephan) з р. 1144. I. Ґотик. Вступ на вежу beim Kirchenmeisteramt Stephansplatz 3, 40 с.

— Михаіла (Michaelerkirche), I. Michaelerplatz; стиль роман. і ґотицьк.

— Спаса (Heilandskirche або Votivkirche), IX. Währingerstrasse, Maximilianplatz, величавий ґотик.

— Університетска (Universitätskirche), I. Universitätsplatz.

Ґалерії образів (Gemälde-Galerien):

— Академії штук красних (Gemälde-Galerie der Akademie der bildenden Künste), I. Schillerplatz 3. Щоденно, кромі понеділка від 10—1.

— Кн. Ліхтенштайна, IX. Liechtensteinstrasse 36 (вхід Fürstengasse 1). Щоденно, кромі суботи від 9—4, в неділі і свята від 9—4. В зимі замкнено.

— Belvedere, III. Rennweg. В неділї і свята 9—1, в будні дні (винявши пятницю) в лїтї від 2—4, в зимі від 10—4; в понеділок і середу 1 К, зрештою безплатно.

— Сецессія (Pavillon der Sezessionisten), I. Friedrichstrasse 12. Щоденно від 9—7, 1 К.

Бібліотеки:

— Національна (Nationalbibliothek). Щоденно виявши неділі і свята від 9—4. Від 1. VIII.—15. IX. і від 23. XII.—1. I. замкнена.

— Університетска, I. Franzensring. Від 1. X.—30. IV. у всі будні дні отворена від 9 рано до 8 вечером, від 1. VII.—15. VIII. і від 17. IX.- 30. IX. від 9—5.

— міска (städt.), I. Rathaus. В будні дні від 9 –1, а від 16. IX. —15. VII. у вівторок і пятницю також від 5—7 вечером.

Городи:

— Ауґартен (Augarten), II. Obere Augartenstrasse 3.

— Бельведер (Belvedere), III. Rennweg 6.

— Ботанічний універс., III. Rennweg 14.

— Volksgarten, коло бурґу.

— Ратушевий (Rathausgarten), перед ратушем.

— Огороди Ротшільда (Rotschildgärten), XIX. Hohe Warte. Від 15. IV. - 15. VII. кождої середи і пятниці від 2—6. Вступ 1 К на добродійні цілі.

— Шенбрун (Schönbrunn), XIII. Lustschloss, также Palmenhaus. Покої палати можна оглядати щоденно кромі понеділка від 10—12 і від 1—5, вступ 60 с. Дім пальм (Palmenhaus) в неділю і свята 1 К, в понеділок, вівторок, середу і четвер 40 с., в суботу по полудни безплатно.

— Пратер (Prater), II. Praterstrasse.
Türkenschanzpark, XIX.

Скарбниця цісарска (Schatzkammer des Kaiserhauses, I. Hofburg, Schweizerhof). Вівторок і суботу від 10—1 безплатно, в четвер від 11 - 2, 1 К.

Головне кладбище (Zentralfriedhof), XI.

Театри, салі концертові і т. п.

Staatstheater, I. Franzensring 12.
Staatsoper, I. Opernring 2.
Volksoper (Kaiserjubiläums-Stadttheater), IX. Währingerstrasse 78.
Deutsches Volkstheater, VII. Burggasse 2.
Priv. Carl-Theater, II. Praterstrasse 31.
Raimund-Theater, VI. Wallgasse 18–20.
Residenzbühne, I. Rotenturmstrasse 20.
Etablissement Ronacher, I. Himmelpfortgasse 25, Seilerstätte 9.
Grosser Musikvereinssaal, I. Dumbastrasse 3, Karlsplatz 6.
Wiener Konzerthaus, III. Lothringerstrasse 20.

Ратуш у Відни.

Показчик
важнійших адрес.

(Для вигоди адресуючих подаємо адреси так, як їх треба писати.)

Віднеь.

Ukrainische Gesandtschaft: Wien, IV. Alleegasse 29.

Ukr. Sanit.-Mission für Oesterreich-Ungarn: Wien, I. Biberstrasse 26/IV.

Ukr. Liquid.-Kommission für das Eisenbahnministerium: Wien, I. Gauermanngasse 34/II.

Delegierter des ukr. Nationalrates für Heereswesen: Wien, VIII. Langegasse 5.

Ukr. Studentenverein „Ssitsch“: Wien, XVIII. Theresiengasse 13.

Ukr. Hilfskomitee: Wien, VIII. Strozzigasse 32/12.

Ukr. Handelsmission: Wien, II. Kaiser Josefstrasse 15/IV.

Gesandtschaft des Deutschen Reiches: Wien, III. Metternichgasse 3/I.

Gesandtschaft des Königreiches der Serben, Kroaten und Slowenen: Wien, I. Seilerstätte 30.

Ungarische Gesandtschaft: Wien, I. Bankgasse 4.

Bevollmächtigter der tschecho-slowakischen Republik: Wien, I. Palais Lobkowitz.

Amerikanisches Konsulat: Wien, I. Stock-im-Eisenplatz 3/I.
Redaktion der „Wola“: Wien, V. Linke Wienzeile 40/38.
Redaktion des „Ukrainskij Prapór“: Wien, VII. Mariahilferstrasse 88 A, Zitahof.
Ukr. Kunstverlag „Umna“: Wien, VIII. Lederergasse 20.
Ukr. Arbeiter-Verein „Jednist“: Wien, I. An der Hülben 4/4.

Чехо-Словаччина.

Praha-Smichov: La Mission ukrainienne diplomatique.
Praha, Hybernska ul. „Hotel Zentral“: Ukr. Klub.
Praha, „Hotel Imperial“: Prof. Dr. Smal-Stockij.
Praha, Marianska ul. 3: „Narodni Listy“.
Prjašiv-Eperjes: Hr. kat. episkopalna kapitula.
Stanovo: Hr. kat. urjad poroch.
Užhorod: Redak. „Russkaja Zemla“.
Košice: „Slovensky Vychod“.

Югославія.

Lubljana, Kopitarjeva ul. 6: „Slovenec“.
Zagreb, Marovska ul. 4: „Obzor“.

Німеччина.

Berlin, Kronprinzenufer 10: Ukr. Gesandtschaft.
— M. Porsch, Präsident der ukr. Mission.
Berlin, W. 62, Kurfürstenstrasse 83: Ukr. Kriegsgefangenen-Mission.
— Nachrichten-Abteilung des Auswärtigen Amtes.
Berlin, W. 62, Kurfürstenstrasse 102/II: Ukr. Pressebureau.
Berlin, Kleiststrasse 25: Ukr. Finanzkommission.

München (Bayern), Ainmüllerstrasse 35/2: Konsulat der ukr. Volksrepublik.

Salzwedel, Grosser Stegel 23: Redaktion der ukr. Zeitung „Schlach."

Франція.

(France.)

Paris XVIe 37, rue de la Perusse: Mission Ukrainienne.

Paris 5, rue Gay Lussac: La société Ukrainienne „Hromada".

Paris XVIe 11, rue Bassano: Bureau Ukrainien de presse.

Paris 9, rue de Nôtre Dame de Lorette: Le conseil Ukrainien national, Secreteur Jakymtschuk.

Paris 3, rue Theodore de Banville: Dr. Wassyl Paneyko.

Швайцарія.

Berne 39, rue de Marche: La Mission Ukrainienne.

Genève, Hôtel Metropol: La Mission Ukrainienne extraordinaire economique et financielle.

Genève 48, rue de Stand: La Chambre Suisse Ukrainienne du commerce.

Neuhausen bei Schaffhausen: Institut „Rhenania".

Голяндія.

Hollande — La Haye, G. Daendelstraat: La Mission Ukrainienne.

Hollande — La Haye, Laan Copes van Cattenburch 36: Bureau Ukrainien de Presse.

— J. Jakowliw.

Данія.

Copenhague 24, Upsale-Gade: La Mission diplomatique Ukrainienne.

Італія.

Rome, Hôtel „Excelsior“: Le Président de la Mission extraordinaire Ukrainienne dans le Vatikan.

Rome 18, Via Muzio-Clementi: La comité Ukrainien en Italie (Président Hrynenko).

Rome 163, Via Torino: Redaktion de „La Voix de l'Ukraina.“

Америка.

1. America — Canada, Winnipeg, Man, Box 3626. Red. „Ukrainian Voix“ („Укр. Голос.“).
2. America — Canada, Winnipeg, Man: Ruthenian farmers Elevator Co. Lmtd. 278 Grain Exchange.
3. America — New York 217, rue Sixth Street: La Comité Ukrainienne national.
4. America — Scranton 524, Olive Street: Le Fond Ukrainien de la Présse.
5. America — Detroid, Michig. 203, Plummer-Avenue: La comité de l'union des femmes Ukrainiennes.
6. America — Winnipeg, Man 590, Pritschard-Avenue: Le comité Ukrainien central H. A. Mackies M. D. R.
7. America — Washington 16, Jakson-Place: Bureau Ukrainien d'information.
8. America — Winnipeg, Man 590, Pritschard-Avenue: Le comité Ukrainien central H. A. Mackies M. D. P.
9. Washington, Baltimore Street 1960: Ukrainian Mission.
10. New York, Nassau Street 154: Tschecho-Slowakei — General-Konsulat.

America — 2152 W. Chicago Ave U. G. A.: Red. „Ukraina“.

America — 83 Grand Street Jersey City N. Y. Red. „Swoboda“.

America — Canada, Winnipeg, Man 722, Manitoba Avenue: W. Balyckyj.

Греція.

Grêce — Athène: La Mission Ukrainienne F. Matuszewskyj.

Угорщина.

Ungarn — Budapest, Terezkörut 34: La Mission Ukrainienne.

Budapest, Terezkörut, Hotel Britania 208: Ukrainische Militärsanitätsmission.

Анґлія.

London 75, Cornwall Gardens kensington S. W. 7. Ukrainian Mission.

Краків.

Krakau, Skaleczna 10: Tschecho-slowak. Konsulat.

Krakau, Kanoniczna 8: Deutschösterreich. Konsulat.

Варшава.

Varsovie (Pologne), Hôtel de Rome, Senatorska 22: Monsieur Ministre des Affaires Etrangères.

— Міри і ваги —

уживані, — кромі Росії, Анґлії, Данії, Сполуч. Держав і Канади — у всіх європ. і америк. державах і їх кольоніях. У нас від 1. I. 1876 обовязуючі.

Основна одиниця 1 м. (метр.), підстава всіх прочих метр. мір і ваг. Численний уклад десятковий.

Міри довжини.

1 km (кільометер) = 1000 m (метрів).
1 m (метер) = 10 dm (дециметрів) = 100 cm = 1000 mm.
1 dm (дециметер) = 10 cm (центиметрів).
1 cm (центиметер) = 10 mm (міліметрів).

Давні: 1 сж (сяжень) = 6 ст (стопа 0·316 m) = 12 цл (цалів) = 12 лін (лінія 2·195 mm).

Міри поверхні.

1 ha (гектар) = 100 a (арів).
1 a (ар) = 100 m^2 (100 m квадратових).
1 m^2 = 100 dm^2 (100 dm квадратових).
1 dm^2 = 100 cm^2.

Давні: 1 мр (морґ) = 1600 $сж^2$ (сяжень квадратовий) = 3·596 m^2.

Міри обєму.

1 hl (гектолітер) = 100 l (літрів).
1 l = 10 dl (децилітрів).
1 dl = 10 cl (центилітрів).

Начиння: $^1/_2$ l, $^1/_4$ l, $^1/_8$ l.

Давні: 1 кр (корець) = 4 чв (чвертки) = 4 ґар (ґарців) = 4 кв (кварт) = 4 квк (кватирки).

Міри тягару.

1 t (тона) = 10 q (сотнарів).
1 q = 100 kg (кільоґрамів).
1 kg = 100 dkg = 1000 g (ґрамів).
1 dkg = 10 g.

Тягарки: kg, 50 dkg, 20 dkg, 10 dkg, 5 dkg, 2 dkg, 1 dkg, 5 g.

Давні: 1 ф (фунт) = 32 лт (лутів) = 4 кт (квінтлі).

Міри збірні (чисельні).

1 копа (2 полукіпки = 2 мандлі) = 60 штук = 5 тузинів = 1 тузин = 12 штук = 6 пар.
1 ґрос (ґузики, пера) = 144 штук.
1 великий ґрос = 12 ґросів = 1728 штук.
1 баль (скіри) = 30 штук. 1 пук (пера з птиць) = 25 штук.

Беля (папір) = 10 риз. 1 риза = 10 лібер = 100 складок = 1000 аркушів. 1 лібра = 10 складок = 100 аркушів. 1 скводка = 10 аркушів.

Українські міри і ваги.

1. Довжина: 1 верства (1066·8 m) по 500 сж (2·13 m) по 7 футів (стіп) по 12 дюймів (цалів) по 12 ліній. 1 аршин = 4 четверти = 16 вершків = 0·711 m.
2. Площа: 1 десятина = 109·25 a = 1·89 m.
3. Сипке і текуче: 1 четверть = 8 четвериків = 209·9 l. 1 ведро = 10 крузкам = 12·3 l.
4. Ваги: 1 берковець по 10 пудів (16·38 kg) по 40 ф (фунт в 409·5 g) по 96 золотників і по 96 долів.

Анґлійські міри і ваги.

1. Довжина: 1 ярд по 3 стопи по 12 цалів = 0·914 m. 1 анґл. миля = 1760 y = 1609·3 m.
2. Площа: 1 акр = 40·47 a.
3. Тіло: 1 тона обему = 1·1 m^3. 1 реґістертона (для кораб.) = 2·83 m^3.
4. Сипке і тек. 1 імперіяль. квартер (290·8 l) по 8 бушлів
5. Ваги: 1 тона по 20 цетвайтів (анґл. ст = 50·8 kg) по 4 квартери по 28 анґл. п (453·6 g) по 16 онців по 18 драхм. 1 трой п (для дорогоцінностей) по 12 онців (31·1035 g) по 20 пенівайтів по 24 ґренсів = 373·142 g.

Римські цифри.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
1	2	3	4	5	6	7	8	9

X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI
10	11	12	13	14	15	16

XVII	XVIII	XIX	XX
17	18	19	20

XXX	XL	L	LX	LXX	LXXX	XC
30	40	50	60	70	80	90

C	CC	CCC	CD	D	DC	CM	M
100	200	300	400	500	600	900	1000

MCMXXI
1921

Українська Мистецька
Накладня „У.-М.-НА“.

Art Publishing Company „UMNA“,
Vienna, VIII. Lederergasse 20.

Kunstverlag „UMNA“.
Wien, VIII. Lederergasse 20, Tür 5.

ПОЧТОВЕ КОНТО № 194.259.

Гроші з Галичини прошу пересилати на конто „УМНИ“ до Земельного Банку у ЛЬВОВІ, Руська ул. ч. 20.

Адреса на замовленя: **Kunstverlag „Umna“, Wien, VIII. Lederergasse 20/5.**

ПОКАЗЧИК

важнійших книжок та арт. виробів,
які
є на складі „УМНИ“.

Ціни подані будуть в окремім цінниву, який появить ся незабаром.

Книжки:

Співаник, оправлений, 68 образців, 128 стор., добрий папір . . . . —.—
„ той сам — люксусове видане . . . . . . —.—

Др. Назарук: Над Золотою Липою, 30 обр. . . . . . —.—
„ „ Рік на великій Україні . . . . —.—
Дзіковський: Бої коло Потутор . . . . —.—
Стрілецьким Шляхом, Пісні на на 4 голоси . . . . —.—
Стрілецькі пісні на фортепян . . . . —.—
„Ukrainische Legion“. Брошура . . . . —.—
„Ручна ґраната“. Бр. . . . . —.—
„Син України“. Істор. новість в 3 част . . . . . —.—
Др. Ст. Рудницкий: Ukraina. Wien 1919. 416 стор. —.—

Винниченко:

Відродження Нації, том I. . . . . —.—
„ „ „ II. . . . . —.—
„ „ „ III. . . . . —.—
„Краса і Сила“. Київ-Відень 1919, 260 ст., том I —.—
„Голота“. Київ-Відень 1919, 291 ст. . . . . „ II —.—
„Боротьба“. Київ-Відень 1919, 251 ст. . . „ III —.—
„Кузь та Грицунь“, 1919, 216 ст. . . . . . „ IV —.—
„Історя Якимового будинку“, 1919, 210 ст. . „ V —.—
„Рівновага“, 1919, 279 ст. . . . . „ VI —.—
„По свій“, 1919, 210 ст. . . . . „ VII —.—
„Божки“, 1919, 358 ст. . . . . „ VIII —.—
„Босак“, 1919, 250 ст. . . . . „ IX —.—
„Чесність з собою“, 1919, 268 ст. . . . . . „ X —.—
„Хочу“, 1919, 303 ст. . . . . „ XI —.—
Біля машини, 1919, 32 ст. . . . . —.—
Між двох сил, 1919, 32 ст. . . . . —.—
Записна книжка, 32 ст. . . . . —.—
„Кузь та Грицунь“, 22 ст. . . . . —.—
„Контрасти“, 36 ст. . . . . —.—
„Промінь сонця“, 12 ст. . . . . —.—
„Голод“, 16 ст. . . . . —.—

Др. Кост Левицкий: Німецко-український правничий словар . . . . —.—
Карта України, велика . . . . —.—
І. Франко: Лис Микита . . . . —.—
„ „ Пригоди Дон Кіхота . . . . —.—
Д. Січинський—Л. Людкевич: Ще не вмерла Україна. 200.-народних. Пісень на фортепіян . . . . —.—
Д. Січинського: Укр. пісні під нот. на 1 гол. з пов. текст —.—

„Звуки України“. Часть 1 . . . . —.—
„ „ „ 2 . . . . —.—
„ „ „ 3 . . . . —.—
„ „ „ 4 . . . . —.—
Словар: Англійсько Український і Укр. Англійський . —.—
Твори Кащенка . . . . —.—
Руська письменність, усі томи. . . . . —.—
„Серед Гір“. Василь Вишиванний . . . . —.—

Листівки:

Листівки, ориґ. світлини, 9 родів . . . . —.—
„ з воздушного виду, 10 родів . . . . —.—
„ в красках, 16 родів . . . . —.—
„ цинькодруки . . . . —.—

Заліпки на листи:

Листові заліпки, тризуб золотистий . . . . —.—
„ „ „ білий . . . . —.—
„ „ лев синьожовтий . . . . —.—

Портрети.

Митрополит Гр. А. Шептицький (24×40 цт.) . . . . —.—
Портрети виконує ся на замовлене за надісланем фотоґрафії по цінах можливо дешевих.
Т. Шевченко і І. Франко, світлини.

Відзнаки:

Арханг. Михаіл з тризубом з металю . . . . —.—
„ „ з тризубом з емайлі . . . . —.—
„ Тризуб золотистий . . . . —.—
„ Шпилька до краватки, тризуб в емайлї . . —.—
„ Лев золотистий . . . . —.—
„ Шпилька до краватки, ангел золот. . . . . —.—
„ Тризуб, до шапки в емайлі . . . . —.—
„ „ золоти . . . . —.—
„ „ сріб. . . . . —.—
Відзнака Соборної України, металева . . . . —.—

Папіросниці.

Срібні з ґравурою	—.—
" " " тризубом	—.—
З китайського срібла з ангелом або з тризубом . . .	—.—
" " " " тризубом	—.—
Ніклеві з ангелом, або з тризубом	—.—

Тризуб вирізуваний:

Срібний золочений, дубле, товин брошка	—.—
Більший для жінок як намисто	—.—
Менший як дармовис до годинника	—.—

Шпильки

до краватки (тризуб срібний-золочений)	—.—
Спинки до маншетів, срібні і емайлеві	—.—

Артистичні вироби в гуцульскім стилю.

Ручники,

гуцульски томірці У. С. С.

та инше.

III. Літературна Бібліотека:

Ц. М.

1. А. Чайківський: Малолітний, повість з життя малоземельчої шляхти . . . . 60.—

Лагодяться до друку:

2. Іван Семанюк: Карби, новелі з гуцульського життя, друге видання.
3. Іван Семанюк: Новелі з гуцульського життя.
4. Берта Сутнер: Геть оружжя! роман.
5. Ганс Гайнц Еверс: Дельфи, драма в 3 актах.
6. Н. Гоголь: Тарас Бульба, історична повість (3 ілюстр.)
7. Повне видання творів Івана Франка.

IV. Народня Бібліотека:

Готуються до друку:

1. А. Васілієв: Що то таке вітчина?
2. М. Брагін і М. Мінін: Кооперативи, їх єство і організація.
3. Тома Реляй: Елементарні основи політики.
4. Мала загальна ілюстрована енціклопедія.

Крім власних видавництв удержує все на складі новини української літератури, краєвих і заграничних видань.

Власна друкарня і переплетня.

Власні склади:

Станиславів, вул. Липова, ч. І.
Коломия, вул. Міцкевича, ч. 8.

Видання „Бистриці“ можна дістати у всіх українських в Галичині, Буковині, на Україні і в Америці та Канаді.

: : Адреса: **В-во „БИСТРИЦЯ“ Станиславів, Галичина.** : :

Біля водопадів Ніяґара в Америці.

ОПОВІСТКА.

Як найближше видане **„УМНИ“** явить ся внедовзі

„МОЙСЕЙ“
ІВ. ФРАНКА

на українській мові
та
в перекладі на мову німецьку.

Д-р Осип Турянський:

Поза межами болю. (Історія людського пекла на землі.)

ПОЗІР Українські ПИСМЕННИКИ!

„Українська Мистецька Накладня“ запрашає Вас отсим передавати їй до виданя твори красного писменства!

Відповідні предложеня прошу зголошувати по змозі особисто в домівці

„УМНИ“, VIII. Lederergasse 20

в начального діловодця МОДЕСТА ГРИНЕВЕЦЬКОГО.

ПРИМІТКА: Рефлектуємо тільки на твори вже виготовлені.